

Μαρούσι, 14-06-22

Αριθ. Πρωτ.: 207

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΑΠΟΦΑΣΗ
(Αριθμ. 225/2022)

ΘΕΜΑ: «Απόφαση επί της ακρόασης της εταιρείας με την επωνυμία 'COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.' με αντικείμενο τον έλεγχο ενδεχόμενης παραβάσεως της κείμενης νομοθεσίας περί απορρήτου των επικοινωνιών, κατόπιν της από 30.11.2021 Έκθεσης Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου στην εταιρεία COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε. κατόπιν του υπ' αριθμ.πρωτ.Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 132/10.09.2020 περιστατικού ασφαλείας».

Η ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (ΑΔΑΕ)
κατά τη συνεδρίαση της 30^{ης} Μαΐου 2022

Σήμερα, την 30^η Μαΐου 2022, η Ολομέλεια της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών, παρισταμένων των κ.κ. Χρήστου Ράμμου, Προέδρου της Αρχής, Μιχαήλ Σακκά, Αντιπροέδρου της Αρχής και των τακτικών μελών κ.κ. Δημητρίου Βέργαδου, Στέφανου Γκρίτζαλη, Αικατερίνης Παπανικολάου, Νικόλαου Παπαδάκη και Γεωργίου Μπακάλη, ο οποίος έχει οριστεί εισηγητής για την παρούσα υπόθεση, συνεδρίασε προκειμένου να αποφασίσει επί της ακρόασης της εταιρείας με την επωνυμία «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.» με αντικείμενο τον έλεγχο ενδεχόμενης παραβάσεως της κείμενης νομοθεσίας περί απορρήτου των επικοινωνιών, κατόπιν της από 30.11.2021 «Έκθεσης Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου στην εταιρεία COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε. κατόπιν του υπ' αριθμ.πρωτ.Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 132/10.09.2020 περιστατικού ασφαλείας».

Η συζήτηση της υποθέσεως, καθώς και η λήψη της σχετικής απόφασης, έλαβε χώρα αυθημερόν.

Ειδικότερα, προκύπτουν τα ακόλουθα:

Α. Η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (Α.Δ.Α.Ε.) με την Απόφαση 11/2022, αποφάσισε την κλήση σε ακρόαση της εταιρείας με την επωνυμία «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.» (εφεξής για λόγους συντομίας «COSMOTE»), δια της υποβολής έγγραφου υπομνήματος ενώπιον της Αρχής με καταληκτική ημερομηνία τη Δευτέρα, 21 Φεβρουαρίου 2022, με αντικείμενο τον έλεγχο ενδεχόμενης

παραβάσεως της κείμενης νομοθεσίας περί απορρήτου των επικοινωνιών, όπως αναφέρεται αναλυτικά στο σημ.Β της Απόφασης, κατόπιν της από 30.11.2021 «Έκθεσης Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου στην εταιρεία COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε. κατόπιν του υπ'αριθμ.πρωτ.Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 132/10.09.2020 περιστατικού ασφαλείας». Η υπ'αριθμ πρωτ.Α.Δ.Α.Ε. 139/17.01.2022 Κλήση, μετά της συνημμένης σε αυτήν υπ'αριθμ. 11/2022 Απόφασης και της από 30.11.2021 «Έκθεσης Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου στην εταιρεία COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε. κατόπιν του υπ'αριθμ.πρωτ.Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 132/10.09.2020 περιστατικού ασφαλείας», παρεδόθησαν νομίμως στην εταιρεία την 31.01.2022. Η εταιρεία υπέβαλε εμπροθέσμως ενώπιον της Α.Δ.Α.Ε. το από 21.02.2022 υπ' αριθμ.πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 75/21.02.2022 έγγραφο υπόμνημα.

Εν προκειμένω, προκύπτουν τα ακόλουθα:

Β. Στην Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών υποβλήθηκε η υπ' αριθμ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 132/10.09.2020 Αναφορά Περιστατικού Ασφάλειας και το υπ' αριθμ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. 2191/10.09.2020 συμπληρωματικό έγγραφο της εταιρείας COSMOTE. Όπως προκύπτει από την αρχική αναφορά «...έπειτα από διερεύνηση της εταιρείας, βρέθηκε αποθηκευμένο στο server αρχείο μεγέθους 30GB με ονομασία το οποίο περιείχε δεδομένα επικοινωνίας συνδρομητών για το χρονικό διάστημα 1/9/2020 – 5/9/2020. Επίσης διαπιστώθηκε ότι από ώρα. έως ώρα της υπήρξε διαδικτυακή κίνηση δεδομένων 30GB μεταξύ του server και εξωτερικής IP, η οποία ανήκει σε Hosting Provider της Λιθουανίας».

Για τη διερεύνηση του εν λόγω περιστατικού, με την υπ' αριθμ. 227/2020 Απόφαση της Ολομέλειας της Α.Δ.Α.Ε., ορίστηκε Ομάδα Ελέγχου, η οποία διευρύνθηκε με την υπ' αριθμ. 20/2021 Απόφαση της Ολομέλειας της Α.Δ.Α.Ε.. Η Ομάδα Ελέγχου ολοκλήρωσε το έργο της με τη σύνταξη της από 30.11.2021 «Έκθεσης Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου στην εταιρεία COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε. κατόπιν του υπ'αριθμ.πρωτ.Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 132/10.09.2020 περιστατικού ασφαλείας», η οποία εγκρίθηκε με την υπ'αριθμ.11/2022 Απόφαση της Ολομέλειας της Α.Δ.Α.Ε..

Ενόψει των ως άνω αποτελεσμάτων της από 30.11.2021 «Έκθεσης Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου στην εταιρεία COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε. κατόπιν του υπ'αριθμ.πρωτ.Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 132/10.09.2020 περιστατικού ασφαλείας», αποδόθηκαν στην εταιρεία COSMOTE με την υπ'αριθμ.11/2022 Απόφαση της Α.Δ.Α.Ε. οι ακόλουθες ενδεχόμενες παραβάσεις της κείμενης νομοθεσίας περί προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών εκ μέρους:

α) Διαρροή στοιχείων προσδιοριστικών της εταιρείας και του λογαριασμού πρόσβασης (όνομα χρήστη και κωδικός πρόσβασης) με δικαιώματα διαχειριστή σε ΠΕΣ (Πληροφοριακά και Επικοινωνιακά Συστήματα) της εταιρείας, κατά παράβαση της κείμενης νομοθεσίας περί προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την από 30.11.2021 Έκθεση Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου (σελ.34-35) «Στην Τελική Αναφορά του Περιστατικού (σχετικό 11), η εταιρεία δήλωσε ότι: «..Ο επιτιθέμενος απέκτησε διαχειριστική πρόσβαση στους εξυπηρετητές της υποδομής, χρησιμοποιώντας τα στοιχεία πρόσβασης ενός διαχειριστή, ο κωδικός πρόσβασης του οποίου βρισκόταν σε λίστες που συντηρούν hackers με κωδικούς πρόσβασης που έχουν διαρρεύσει (leaked passwords databases) από μέσα κοινωνικής δικτύωσης (LinkedIn, Facebook, κλπ.) και άλλες υπηρεσίες..». Σύμφωνα με την ίδια Αναφορά (σχετικό 11), «Μια από τις συνήθεις τακτικές των κυβερνοεγκληματιών είναι να ψάχνουν για κωδικούς πρόσβασης που βρίσκονται σε δωρεάν βάσεις δεδομένων στο διαδίκτυο, συντηρούμενων από την κοινότητα των hackers, οι οποίες περιέχουν κωδικούς πρόσβασης που έχουν υποκλαπεί από παρελθούσες επιθέσεις. Η τεχνική αυτή έχει το σημαντικό πλεονέκτημα ότι δεν είναι καθόλου «θορυβώδης» σε σχέση με μια προσπάθεια εντοπισμού κωδικού πρόσβασης με τυχαίους χαρακτήρες, η οποία κατά κανόνα δημιουργεί ειδοποιήσεις ασφαλείας και εντοπίζεται εύκολα. Από έλεγχο σε μια τέτοια βάση δεδομένων επιβεβαιώθηκε ότι το όνομα χρήστη και ο κωδικός πρόσβασης υπήρχαν στην εν λόγω βάση

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι σε βάση δεδομένων, την οποία συντηρούσαν hackers, είχαν περιληφθεί στοιχεία προσδιοριστικά της εταιρείας και του λογαριασμού πρόσβασης (όνομα χρήστη και κωδικός πρόσβασης) εργαζομένου της εταιρείας COSMOTE, ο οποίος μάλιστα είχε δικαιώματα διαχειριστή σε ΠΕΣ της εταιρείας. Έχοντας υπόψη ότι, όπως αποδέχεται η εταιρεία, οι εν λόγω λίστες με κωδικούς πρόσβασης (leaked passwords databases) έχουν διαρρεύσει από μέσα κοινωνικής δικτύωσης (LinkedIn, Facebook, κλπ.) και άλλες υπηρεσίες, ενδέχεται και εν προκειμένω, τα κρίσιμα στοιχεία του λογαριασμού πρόσβασης του εργαζομένου της εταιρείας, τα οποία προορίζονταν για χρήση στα ΠΕΣ της εταιρείας με δικαιώματα διαχειριστή, να είχαν χρησιμοποιηθεί και σε προσωπικές, εκτός εταιρείας, εφαρμογές/υπηρεσίες, από τις οποίες και διέρρευσαν. Πλην όμως, εκμεταλλευόμενος τα εν λόγω διαρρεύσαντα στοιχεία του λογαριασμού πρόσβασης, ο επιτιθέμενος στο υπό εξέταση περιστατικό απέκτησε διαχειριστική πρόσβαση σε ΠΕΣ της εταιρείας COSMOTE, όπως αναλυτικά περιγράφεται στην ενότητα Γ1 και Γ2 της παρούσας Έκθεσης, και κατάφερε, στις να δημιουργήσει, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέδωσε η εταιρεία (σχετικό 11), το αρχείο ,,,, , μεγέθους ≈30GB, ως προς το οποίο διαπιστώθηκε ότι μεταξύ έωςτης ίδιας ημέρας, υπήρξε εξερχόμενη δικτυακή κίνηση αντίστοιχου μεγέθους (≈30GB) προς διεύθυνση IP που ανήκει σε Λιθουανικό πάροχο υποδομής υπολογιστικού νέφους (cloud provider)».

Σύμφωνα δε με την από 30.11.2021 Έκθεση Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου (σελ.34) , «αυτό είχε ως συνέπεια, όχι απλά τη διακινδύνευση, αλλά την ευρείας κλίμακας παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών, δεδομένου ότι το εν λόγω αρχείο περιείχε, εκτός από προσωπικά δεδομένα, και δεδομένα κίνησης συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας για το πενήνημερο 1.9.2020 – 5.9.2020. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέδωσε η εταιρεία (σχετικό 11), το αρχείο περιείχε τα ακόλουθα:

ΑΔΑΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

- Τα δεδομένα κίνησης και τις συντεταγμένες σταθμών βάσης για 4.792.869 μοναδικούς συνδρομητές COSMOTE.
- Τα MSISDN/CLI 6.939.656 χρηστών άλλων εγχώριων παρόχων σταθερής & κινητής τηλεφωνίας που κάλεσαν ή κλήθηκαν από συνδρομητές COSMOTE.
- Τα MSISDN, IMEI, IMSI και συντεταγμένες σταθμών βάσης για 281.403 συνδρομητές περιαγωγής που πραγματοποίησαν κλήσεις μέσω του δικτύου κινητής τηλεφωνίας της COSMOTE».

Τα παραπάνω κρίθηκε με την υπ' αριθμ.11/2022 Απόφαση της Α.Δ.Α.Ε. ότι συνιστούν ενδεχόμενη παράβαση της κείμενης νομοθεσίας περί απορρήτου των επικοινωνιών, έχοντας υπόψη ότι η κατοχυρωμένη με το άρθρο 19 του Συντάγματος και τον εκτελεστικό αυτού νόμο 3115/2003 διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών αποτελεί υποχρέωση του παρόχου στο κοινό τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, και, ειδικά για το απόρρητο της τηλεφωνικής επικοινωνίας, στην παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 3674/2008 προβλέπεται ότι «ο πάροχος ευθύνεται για την ασφάλεια των υπό την εποπτεία του χώρων, εγκαταστάσεων, συνδέσεων και των συστημάτων υλικού λογισμικού. Προς τούτο έχει την υποχρέωση να λαμβάνει τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα και να χρησιμοποιεί συστήματα υλικού και λογισμικού, τα οποία διασφαλίζουν το απόρρητο της επικοινωνίας και επιτρέπουν την αποκάλυψη της παραβίασης ή απόπειρας παραβίασης του απορρήτου της επικοινωνίας.». Προβλέπεται περαιτέρω στην παρ. 2 του ως άνω άρθρου ότι «ο πάροχος υποχρεούται να διασφαλίζει την τήρηση των προβλεπόμενων στην προηγούμενη παράγραφο μέτρων, να προβαίνει σε τακτικό έλεγχο των συστημάτων υλικού και λογισμικού που βρίσκονται στην εποπτεία του και να έχει πλήρη γνώση των τεχνικών δυνατοτήτων τους», ενώ στο άρθρο 3 παρ. 3 του αυτού νόμου προβλέπεται ότι «Ο πάροχος, τα μέλη της διοίκησης και ο νόμιμος εκπρόσωπος αυτού, ο υπεύθυνος διασφάλισης του απορρήτου, οι εργαζόμενοι και οι συνεργάτες του παρόχου έχουν υποχρέωση εχεμύθειας για όλα τα θέματα που αφορούν το απόρρητο των επικοινωνιών». Σημειώνεται δε ότι τα δεδομένα κίνησης συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας, τα οποία περιελήφθησαν στο αρχείο..... , το οποίο ο κατάφερε να δημιουργήσει ο επιτιθέμενος στο υπό εξέταση περιστατικό εκμεταλλευόμενος και τα εν λόγω διαρρεύσαντα στοιχεία του λογαριασμού πρόσβασης, συνιστούν, κατ' άρθρο 2 του ν.3471/2006, δεδομένα κίνησης και θέσης, κάθε χρήση των οποίων προστατεύεται, κατ' άρθρο 4 παρ.1 του αυτού νόμου, από το απόρρητο των επικοινωνιών. Από δε την Απόφαση της Α.Δ.Α.Ε. 165/2011 («Κανονισμός για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών»), στις διατάξεις τις οποίας εμπίπτουν όλα τα πρόσωπα που ασχολούνται με την παροχή δικτύων ή/και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (άρθρο 1), και ιδίως από το άρθρο 4 αυτής, προκύπτει η υποχρέωση των παρόχων δικτύων ή και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να μην αποκαλύπτονται, όπως εν προκειμένω, δεδομένα επικοινωνίας σε τρίτα πρόσωπα, πλην των ίδιων των συνδρομητών ή χρηστών.

ΑΔΑΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

β) Αποκλίσεις, κατά τον χρόνο εκδήλωσης του υπό εξέταση περιστατικού, ως προς την εφαρμογή της Πολιτικής Ασφάλειας για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Επικοινωνιών της εταιρείας COSMOTE, όπως έχει εγκριθεί με τις υπ' αριθμ. 155/2012 και 327/2013 Αποφάσεις της Α.Δ.Α.Ε..

Ειδικότερα, σύμφωνα με την από 30.11.2021 Έκθεση Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου (Συμπεράσματα, σελ.43-44) «Από τον έλεγχο που διενεργήθηκε, την εξέταση των στοιχείων του φακέλου και τα σχετικά αποτελέσματα, τα οποία περιγράφονται αναλυτικά στην ενότητα Γ της παρούσας Έκθεσης, προέκυψε ότι ο επιτιθέμενος στο υπό εξέταση περιστατικό, εκμεταλλευόμενος διαρρεύσαντα στοιχεία λογαριασμού πρόσβασης και κενά στην ασφάλεια του δικτύου της εταιρείας, απέκτησε διαχειριστική πρόσβαση σε ΠΕΣ της εταιρείας COSMOTE, και κατάφερε να δημιουργήσει αρχείο μεγέθους περίπου 30GB, ως προς το οποίο διαπιστώθηκε ότι υπήρξε εξερχόμενη δικτυακή κίνηση προς διεύθυνση IP που ανήκει σε Λιθουανικό πάροχο υποδομής υπολογιστικού νέφους. Αυτό είχε ως συνέπεια, όχι απλά τη διακινδύνευση, αλλά την ευρείας κλίμακας παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών, δεδομένου ότι το εν λόγω αρχείο περιείχε δεδομένα κίνησης συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας για το πενθήμερο 1.9.2020 – 5.9.2020, όπως περιγράφονται αναλυτικά στην ενότητα Γ.3 της παρούσας Έκθεσης. Ειδικότερα, ως προς την εκδήλωση του περιστατικού, διαπιστώνονται τα ακόλουθα:.....2. Κατά τον χρόνο εκδήλωσης του υπό εξέταση περιστατικού διαπιστώθηκαν συγκεκριμένες αποκλίσεις ως προς την εφαρμογή της Πολιτικής Ασφάλειας για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Επικοινωνιών της εταιρείας COSMOTE, όπως έχει εγκριθεί με τις υπ' αριθμ. 155/2012 και 327/2013 Αποφάσεις της Α.Δ.Α.Ε.».

Όπως αναλυτικά εκτίθεται στην από 30.11.2021 έκθεση ελέγχου (σελ.35-43), «....»

Τα παραπάνω κρίθηκε με την υπ'αριθμ.11/2022 Απόφαση της Α.Δ.Α.Ε. ότι συνιστούν ενδεχόμενη παράβαση της κείμενης νομοθεσίας περί απορρήτου των επικοινωνιών, έχοντας υπόψη την υποχρέωση του παρόχου διαθέσιμων στο κοινό τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών για την κατοχυρωμένη με το άρθρο 19 του Συντάγματος διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών, ως προς την οποία, ειδικά για το απόρρητο της τηλεφωνικής επικοινωνίας, στην παρ. 1 του άρθρου 3 («Ειδικό σχέδιο πολιτικής ασφάλειας») του ν. 3674/2008 προβλέπεται ότι « 1. Ο πάροχος υποχρεούται να καταρτίζει και εφαρμόζει ειδικό σχέδιο πολιτικής ασφάλειας ως προς τα μέσα, τις μεθόδους και τα μέτρα που διασφαλίζουν το απόρρητο της επικοινωνίας, σύμφωνα με τα οριζόμενα σε κανονισμούς της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (Α.Δ.Α.Ε.) που εκδίδονται κατά το άρθρο 6 παράγραφος 1 περίπτωση ιβ' του ν. 3115/2003 (ΦΕΚ 47 Α). Στο ειδικό σχέδιο πολιτικής ασφάλειας περιέχονται ιδίως: α) τα συστήματα που χρησιμοποιούνται για τη διασφάλιση του απορρήτου, β) η καταγραφή και αξιολόγηση των κινδύνων που ενδέχεται να επηρεάσουν την εύρυθμη λειτουργία του εξοπλισμού και να οδηγήσουν σε παραβίαση του απορρήτου της επικοινωνίας, και γ) τα μέτρα αποτροπής των κινδύνων που έχουν αναγνωριστεί. Το ειδικό σχέδιο πολιτικής ασφάλειας και κάθε αναθεώρηση αυτού εγκρίνεται από την Α.Δ.Α.Ε.». Πράγματι, η Α.Δ.Α.Ε., δυνάμει της εξουσιοδοτικής διάταξης του άρθρου 6 παρ. 1 εδ. ιβ) του ν.3115/2003, με την υπ'

αριθμ. 165/2011 Απόφασή της, εξέδωσε τον Κανονισμό για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών (ΦΕΚ Β' 2715/17.11.2011), με τη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 2 του οποίου, ορίστηκε ότι «τα πρόσωπα που παρέχουν δίκτυα ή/και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών υπό καθεστώς Γενικής Αδείας, όπως αυτό καθορίζεται από την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία, υποχρεούνται να υποβάλλουν στην Α.Δ.Α.Ε. προς έγκριση την προβλεπόμενη ...Πολιτική Ασφάλειας για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Επικοινωνιών, καθώς και κάθε αναθεώρηση αυτής, όποτε αυτή λάβει χώρα.». Εν προκειμένω, η Πολιτική Ασφάλειας για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Επικοινωνιών της εταιρείας COSMOTE έχει εγκριθεί με τις υπ' αριθμ. 155/2012 και 327/2013 Αποφάσεις της Α.Δ.Α.Ε. και αποδίδεται στην εταιρεία ότι, κατά τον χρόνο εκδήλωσης του υπό κρίση περιστατικού, υπήρχαν συγκεκριμένες αποκλίσεις ως προς την εφαρμογή της εν λόγω Πολιτικής, όπως διαπιστώθηκε και αναλυτικά εκτίθεται, σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, στην από 30.11.2021 Έκθεση Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου. Σημειώνεται δε ότι, όπως προκύπτει από την ίδια έκθεση, ο επιτιθέμενος στο υπό εξέταση περιστατικό, εκμεταλλευόμενος και τα κενά στην ασφάλεια του δικτύου της εταιρείας, απέκτησε διαχειριστική πρόσβαση σε ΠΕΣ της εταιρείας και κατάφερε να δημιουργήσει το αρχείο μεγέθους περίπου 30GB, ως προς το οποίο διαπιστώθηκε ότι υπήρξε εξερχόμενη δικτυακή κίνηση προς διεύθυνση IP, με συνέπεια, όχι απλά τη διακινδύνευση, αλλά την ευρείας κλίμακας παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών.

Γ. Με το από 21.02.2022 υπ' αριθμ.πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 75/21.02.2022 έγγραφο υπόμνημα, η εταιρεία δεν αμφισβητεί τα πραγματικά περιστατικά, όπως αποτυπώθηκαν στην από 30.11.2021 Έκθεση Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου, επισημαίνει όμως ότι το κρίσιμο αρχείο με όνομακαι μέγεθος ≈30GB, το οποίο εξήχθη από σύστημα της COSMOTE, δεν περιλάμβανε περιεχόμενο κλήσεων (συνομιλίες) ή περιεχόμενο μηνυμάτων, ονοματεπώνυμα ή διευθύνσεις, ούτε κωδικούς πρόσβασης ή δεδομένα πιστωτικών καρτών ή τραπεζικών λογαριασμών. Με το υπόμνημά της η εταιρεία εμμένει στην εκδοχή ότι τα στοιχεία πρόσβασης που χρησιμοποίησε ο επιτιθέμενος για να αποκτήσει διαχειριστική πρόσβαση στους εξυπηρετητές της αντιστοιχούσαν σε διαχειριστή, του οποίου ο κωδικός πρόσβασης βρισκόταν σε λίστες που συντηρούν hackers, με κωδικούς πρόσβασης που έχουν διαρρεύσει (leaked passwords databases) από μέσα κοινωνικής δικτύωσης (LinkedIn, Facebook, κλπ.) (σελ.2 υπομνήματος). Σύμφωνα με τη εταιρεία, η αιτία εκδήλωσης του περιστατικού εκτιμάται ότι έγκειται:

«.....» . Αφού αναφέρεται στην άμεση αντίδρασή της κατόπιν του περιστατικού και τις κατά νόμο ενέργειές της για τη γνωστοποίησή του στις αρμόδιες αρχές και τα θιγόμενα πρόσωπα, την ενημέρωση του αρμόδιου Εισαγγελέα, και την κατάθεση μηνυτήριας αναφοράς κατ' αγνώστων (σελ. 4 υπομνήματος), η εταιρεία αναφέρεται στις διορθωτικές ενέργειες στις οποίες προέβη για να εμποδιστεί η περαιτέρω πρόσβαση του επιτιθέμενου στα συστήματα αλλά και για να αποτραπούν παρόμοια περιστατικά στο μέλλον (σελ.5-6 υπομνήματος),

α) Επί της πρώτης αποδιδόμενης παράβασης, ήτοι, αυτή της διαρροής στοιχείων προσδιοριστικών της εταιρείας και του λογαριασμού πρόσβασης (όνομα χρήστη και κωδικός πρόσβασης) με δικαιώματα διαχειριστή ΠΕΣ της εταιρείας, κατά παράβαση της κείμενης νομοθεσίας περί προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών, η εταιρεία COSMOTE επικαλείται ότι συνομολογείται και από την Α.Δ.Α.Ε. ότι ο επιτιθέμενος απέκτησε διαχειριστική πρόσβαση στους εξυπηρετητές της υποδομής, χρησιμοποιώντας τα στοιχεία πρόσβασης διαχειριστή, ο κωδικός πρόσβασης του οποίου βρισκόταν σε λίστες που συντηρούν hackers με κωδικούς πρόσβασης που έχουν διαρρεύσει (leaked password databases) από μέσα κοινωνικής δικτύωσης (πχ το LinkedIn, Facebook κτλ) και ότι, εν συνεχεία, ο επιτιθέμενος, εκμεταλλευόμενος τα εν λόγω διαρρεύσαντα στοιχεία, απέκτησε διαχειριστική πρόσβαση σε ΠΕΣ της εταιρείας COSMOTE με αποτέλεσμα «ευρείας κλίμακας παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών», όπως αναφέρει συγκεκριμένα η Αρχή. Σύμφωνα με την εταιρεία COSMOTE, «...το περιστατικό της διαρροής κωδικών πρόσβασης από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελεί ένα τυχαίο περιστατικό, το οποίο δεν εμπίπτει στην σφαίρα επιρροής της COSMOTE, η οποία ουδόλως ευθύνεται για αυτό ούτε και μπορούσε να το αποτρέψει με οποιονδήποτε τρόπο» (σελ.6 υπομνήματος). Ισχυρίζεται περαιτέρω η εταιρεία ότι η χρήση κοινού κωδικού από τον εξουσιοδοτημένο εργαζόμενο της COSMOTE αφενός δεν απαγορεύεται από συγκεκριμένη νομοθετική διάταξη ούτε η Αρχή επικαλείται κάποια τέτοια διάταξη και αφετέρου δεν επαρκούσε από μόνη της για την εκδήλωση του περιστατικού χωρίς την παρείσφρηση γεγονότος εξωτερικού και άσχετου με την COSMOTE και συγκεκριμένα της διαρροής κωδικών από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, συντελώντας έτσι στην διάσπαση του αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ των δύο γεγονότων (σελ.7 υπομνήματος). Η εταιρεία επικαλείται αοριστία και αβασιμότητα της εν λόγω αποδιδόμενης παράβασης, υποστηρίζοντας ότι για την στοιχειοθέτησή της η Αρχή «δεν επικαλείται συγκεκριμένη νομοθετική διάταξη, που έχει ήδηθεν παραβιαστεί, πέραν των γενικόλογων αναφορών στις διατάξεις του Ν. 3674/2008, ο οποίος προβλέπει την γενική ευθύνη του παρόχου για την ασφάλεια των υπό την εποπτεία του χώρων, εγκαταστάσεων, συνδέσεων και των συστημάτων υλικού και λογισμικού (σελ.7 υπομνήματος). Σύμφωνα με την εταιρεία, η διαρροή του αρχείου οφείλεται καταρχάς σε εγκληματικές ενέργειες τρίτου, οι σχετιζόμενες με το περιστατικό «αποκλίσεις» ως προς την εφαρμογή της Πολιτικής Ασφάλειας για την Διασφάλιση του Απορρήτου των Επικοινωνιών, που αποδίδονται στην COSMOTE και σχετίζονται με το υπό κρίση περιστατικό, αποτυπώνονται στο σημείο Β.β) της υπ' αριθμ. 11/2022 Απόφασης (σελ. 14 επόμενα), ενώ η διαρροή από μόνη της δεν μπορεί αυτοτελώς να αποδοθεί στην εταιρεία χωρίς την επίκληση συγκεκριμένου ρητά προβλεπόμενου στην ισχύουσα νομοθεσία μέτρου (τεχνικού ή οργανωτικού), το οποίο η COSMOTE παρέλειψε να λάβει με αποτέλεσμα την διαρροή του αρχείου, όπως επιχειρείται εν προκειμένω. Η εταιρεία υποστηρίζει ότι η απόδοση ευθυνών για πράξεις στις οποίες προέβη τρίτος δεν είναι ανεκτή υπό το πρίσμα κανενός τομέα του δικαίου από τη στιγμή που αναιρείται ο αιτιώδης σύνδεσμος, δηλαδή η σχέση μεταξύ της συμπεριφοράς του διοικούμενου και του επερχόμενου

αποτελέσματος, και για τον λόγο αυτό ο ίδιος ο νομοθέτης αναφέρει ρητά στο άρθρο 11 ν.3115/2003 ότι η επιβολή κυρώσεων από την Α.Δ.Α.Ε. προϋποθέτει σε κάθε περίπτωση την ύπαρξη υπαιτιότητας, ερμηνευόμενη άνευ άλλου ως προσωπική σχέση του διοικούμενου με την παράβαση. Τέλος, η εταιρεία θεωρεί ότι ο χαρακτηρισμός του υπό κρίση περιστατικού στην από 30.11.2021 Έκθεση Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου ως «ευρείας κλίμακας παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών» είναι αόριστος και αναπόδεικτος, δεδομένου ότι : α) δεν υπάρχει απολύτως καμία ένδειξη ότι τα δεδομένα αυτά έχουν χρησιμοποιηθεί ή δημοσιευθεί οπουδήποτε β) δεν υπάρχει κανένα στοιχείο ή επιβεβαίωση ότι ο επιτιθέμενος κατάφερε να ανοίξει επιτυχώς το αρχείο που μετέφερε, επισημαίνοντας ότι, ως γνωστόν, μια μικρή έστω αλλοίωση (corruption) σε συμπιεσμένο αρχείο δεδομένων, μπορεί να καταστήσει το αρχείο ως συνολικά μη αναγνώσιμο (σελ.8 υπομνήματος).

β) Επί της δεύτερης αποδιδόμενης παράβασης, ήτοι, των αποκλίσεων, κατά τον χρόνο εκδήλωσης του υπό εξέταση περιστατικού, ως προς την εφαρμογή της Πολιτικής Ασφάλειας για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Επικοινωνιών της εταιρείας COSMOTE, όπως έχει εγκριθεί με τις υπ' αριθμ. 155/2012 και 327/2013 Αποφάσεις της Α.Δ.Α.Ε., η εταιρεία επικαλείται ότι επί του θέματος της λήψης κατάλληλων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων από την COSMOTE σε σχέση με το ίδιο υπό κρίση περιστατικό έχει ήδη αποφανθεί η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Α.Π.Δ.Π.Χ.), η οποία με την υπ' αριθμ. 4/2022 Απόφασή της επέβαλε στην COSMOTE πρόστιμο συνολικού ύψους 6.000.000 €. Η εταιρεία σημειώνει ότι μεταξύ των ελεγχόμενων από την Α.Π.Δ.Π.Χ. ζητημάτων, η Α.Π.Δ.Π.Χ. προέβη και σε έλεγχο των τηρούμενων μέτρων ασφάλειας και διαπίστωσε ότι η COSMOTE προέβη σε διορθωτικά μέτρα για την ασφάλεια της επεξεργασίας, ώστε να αντιμετωπισθούν κατά την κρίση της Αρχής και για αυτό το χρόνο, οι ευπάθειες που αναφέρθηκαν νωρίτερα (σελ. 8 υπομνήματος). Επίσης, η εταιρεία επαναλαμβάνει την αναφορά της στα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που έλαβε με σκοπό την περαιτέρω θωράκιση των συστημάτων της και την αποτροπή παρόμοιων περιστατικών στο μέλλον.

Επί των επιμέρους αποδιδόμενων αποκλίσεων από την Πολιτική της εταιρείας, οι ισχυρισμοί της εταιρείας συνοψίζονται ανά απόκλιση ως ακολούθως:

γ) Λοιποί ισχυρισμοί της εταιρείας

Με το από 21.02.2022 υπ' αριθμ.πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 75/21.02.2022 έγγραφο υπόμνημα (σελ.13-14 υπομνήματος), η εταιρεία επικαλείται επικουρικά προς τα ανωτέρω, για την περίπτωση που η Α.Δ.Α.Ε. προβεί στην επιβολή διοικητικής κύρωσης στην COSMOTE για τις αποδιδόμενες σε αυτήν παραβιάσεις της κείμενης νομοθεσίας περί προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών, ότι οφείλει κατά την επιμέτρηση της διοικητικής ποινής να λάβει υπόψη την την αρχή της τήρησης της αναλογικότητας και της επιείκειας, και ιδίως το γεγονός ότι στην COSMOTE έχει ήδη καταλογιστεί σημαντικό διοικητικό πρόστιμο ύψους 6.000.000 ευρώ για τα ίδια υπό κρίση πραγματικά περιστατικά. Με την επιφύλαξη του ότι τυχόν επιβολή

δεύτερου διοικητικού προστίμου από την Α.Δ.Α.Ε. για τα ίδια πραγματικά περιστατικά αποτελεί, σύμφωνα με την εταιρεία, παραβίαση της διοικητικής αρχής non bis in idem, σημειώνεται στο υπόμνημά της ότι η αρχή της αναλογικότητας επιβάλλει συντονισμό μεταξύ των εθνικών Αρχών, ώστε να περιορίζεται στο απολύτως απαραίτητο η επιπρόσθετη βλάβη που προκαλείται στους ενδιαφερόμενους από τη διπλή διαδικασία και κύρωση, καθώς και ότι με την επιβολή δεύτερης ποινής, η βαρύτητα του συνόλου των επιβαλλόμενων ποινών δεν υπερβαίνει τη σοβαρότητα της αποδοθείσας παράβασης. Επίσης, η εταιρεία αναφέρεται στο γεγονός ότι κοινοποίησε στην Α.Δ.Α.Ε. το υπό κρίση περιστατικό συμμορφούμενη πλήρως με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, επισημαίνει ότι τα αρμόδια στελέχη της συνεργάστηκαν πλήρως με την Ομάδα Ελέγχου της Α.Δ.Α.Ε. κατά τη διάρκεια των επιτόπιων ελέγχων που διενεργήθηκαν από την Αρχή και καταλήγει αναφέροντας ότι το περιστατικό δεν οφείλεται σε δόλο της COSMOTE, η οποία είναι εν προκειμένω θύμα της επίθεσης, αλλά σε κακόβουλες ενέργειες τρίτου, κατά του οποίου η COSMOTE κατέθεσε την από 16.10.2020 μηνυτήρια αναφορά

δ) Αίτημα μη δημόσιας ανακοίνωσης της Απόφασης

Με το από 21.02.2022 υπ' αριθμ.πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 75/21.02.2022 έγγραφο υπόμνημα, η εταιρεία αιτείται τη μη δημόσια ανακοίνωση της εκδοθησομένης από την Α.Δ.Α.Ε. απόφασης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 7 παρ. 5 σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 3 της υπ' αριθμ. 44/2003 Απόφασης της Αρχής «Κανονισμός Εσωτερικής Λειτουργίας της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών» (ΦΕΚ Β' 1642/7.11.2003), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, δεδομένου ότι συντρέχουν αυταπόδεικτοι λόγοι προστασίας του επιχειρηματικού απορρήτου της COSMOTE από τη δημοσίευση αυτή. Ειδικότερα, η εταιρεία σημειώνει ότι, από όλα τα αναφερόμενα στην υπ' αριθμ. 11/2022 Απόφαση της Α.Δ.Α.Ε., είναι προφανές ότι πραγματοποιείται τεχνολογική περιγραφή πλήθους συστημάτων, διαδικασιών, καθώς και των υλοποιούμενων από την COSMOTE τεχνικών και οργανωτικών μέτρων ασφάλειας, ενώ, επιπλέον, αναφέρονται συστήματα ή υλοποιήσεις που η COSMOTE σκοπεύει να εφαρμόσει. Όλα τα ανωτέρω εμπíπτουν, σύμφωνα με την εταιρεία, στο «επιχειρηματικό απόρρητό» της και ευλόγως αναμένει ότι η απόφαση που θα εκδοθεί από την Α.Δ.Α.Ε. επί της υπό κρίση περίπτωσης θα κάνει εκτενή αναφορά σε τέτοιου είδους πληροφορίες. Για τον λόγο αυτό αιτείται τη μη δημοσίευση της εκδοθησομένης από την Α.Δ.Α.Ε. απόφασης ή έστω την επιλεκτική και αποσπασματική δημοσίευση των σημείων αυτών, που κατά την κρίση της Αρχής, δεν θέτουν σε κίνδυνο το επιχειρηματικό απόρρητο της COSMOTE (σελ.14-15 υπομνήματος).

Δ. Οι ως άνω υπό σημ.Γ α) έως γ) ισχυρισμοί της εταιρείας προβάλλονται στο σύνολό τους αβασίμως για τους ακόλουθους λόγους:

α) Αναφορικά με την πρώτη αποδιδόμενη παράβαση: διαρροή στοιχείων προσδιοριστικών της εταιρείας και του λογαριασμού πρόσβασης (όνομα χρήστη και κωδικός πρόσβασης) με δικαιώματα διαχειριστή

ΠΕΣ της εταιρείας, κατά παράβαση της κείμενης νομοθεσίας περί προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών.

Για τη στοιχειοθέτηση της παρούσας παράβασης δεν είναι κρίσιμος ο ακριβής τρόπος με τον οποίο διέρρευσαν τα στοιχεία πρόσβασης που χρησιμοποίησε ο επιτιθέμενος για να αποκτήσει πρόσβαση στα ΠΕΣ της εταιρείας (δηλαδή αν αυτό έγινε από μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή με άλλο τρόπο), αλλά το γεγονός ότι τα στοιχεία αυτά διέρρευσαν. Αβασίμως επικαλείται η εταιρεία ότι συνομολογείται και από την Α.Δ.Α.Ε. πως ο επιτιθέμενος απέκτησε διαχειριστική πρόσβαση στους εξυπηρετητές της υποδομής, χρησιμοποιώντας τα στοιχεία πρόσβασης διαχειριστή από λίστες που συντηρούν hackers με κωδικούς πρόσβασης που έχουν διαρρεύσει από μέσα κοινωνικής δικτύωσης, καθώς ο τρόπος με τον οποίο έλαβε χώρα η κρίσιμη διαρροή δεν κατέστη δυνατό να επιβεβαιωθεί, πολλώ δε μάλλον να συνομολογηθεί με την από 30.11.2021 Έκθεση Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου της Α.Δ.Α.Ε.. Ειδικότερα, παρόλο που η εταιρεία, στην Τελική Αναφορά του Περιστατικού, αλλά και με το από 21.02.2022 υπ' αριθμ.πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 75/21.02.2022 έγγραφο υπόμνημά της, υιοθετεί την εκδοχή ότι ο κρίσιμος κωδικός πρόσβασης διαχειριστή ΠΕΣ της εταιρείας, τον οποίο εκμεταλλεύτηκε ο επιτιθέμενος, προήλθε από λίστες που συντηρούν hackers με κωδικούς πρόσβασης που έχουν διαρρεύσει (leaked passwords databases) από μέσα κοινωνικής δικτύωσης (LinkedIn, Facebook, κλπ.) και άλλες υπηρεσίες, αντιθέτως, στην από 30.11.2021 Έκθεση Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου της Α.Δ.Α.Ε. ρητά αναφέρεται (σελ.35) ότι «...Έχοντας υπόψη ότι, όπως αποδέχεται η εταιρεία, οι εν λόγω λίστες με κωδικούς πρόσβασης (leaked passwords databases) έχουν διαρρεύσει από μέσα κοινωνικής δικτύωσης (LinkedIn, Facebook, κλπ.) και άλλες υπηρεσίες, ενδέχεται και εν προκειμένω, τα κρίσιμα στοιχεία του λογαριασμού πρόσβασης του εργαζόμενου της εταιρείας, τα οποία προορίζονταν για χρήση στα ΠΕΣ της εταιρείας με δικαιώματα διαχειριστή, να είχαν χρησιμοποιηθεί και σε προσωπικές, εκτός εταιρείας, εφαρμογές/υπηρεσίες, από τις οποίες και διέρρευσαν». Η εταιρεία επιλέγει να θεμελιώσει τα επιχειρήματά της περί έλλειψης ευθύνης της σε μια πιθανολογούμενη μόνο εκδοχή του τρόπου με τον οποίο έλαβε γνώση ο επιτιθέμενος των κρίσιμων στοιχείων πρόσβασης, καθώς από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει ότι αποκλείεται ο επιτιθέμενος να έλαβε γνώση των κρίσιμων στοιχείων με άλλο τρόπο, ούτε ότι τα εν λόγω στοιχεία δεν έχουν εκτεθεί και σε άλλου είδους διακινδύνευση, πέραν της συμπερίληψής τους στη συγκεκριμένη λίστα hackers. Σε κάθε περίπτωση, οι συγκεκριμένοι ισχυρισμοί της εταιρείας εδράζονται επί εσφαλμένης πραγματικής βάσης και προβάλλονται αλυσιτελώς, δεδομένου ότι αντικείμενο της διερευνώμενης στην παρούσα διαδικασία παράβασης δεν είναι η προαναφερθείσα διαρροή από μέσα κοινωνικής δικτύωσης στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτά, όπως ισχυρίζεται η εταιρεία. Αντιθέτως, η διαρροή που διερευνάται εν προκειμένω, αφορά στη μη εξουσιοδοτημένη δημοσιοποίηση, με κάποιον τρόπο, ενδεχομένως εξαιτίας της παράλληλης χρήσης τους και σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης από διαχειριστή της εταιρείας, στοιχείων που, κατά τον κρίσιμο χρόνο, επέτρεπαν την πρόσβαση στα Πληροφοριακά και Επικοινωνιακά Συστήματα (ΠΕΣ) της εταιρείας COSMOTE.

ΑΔΑΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Τα στοιχεία αυτά όχι απλά ενέπιπταν στην σφαίρα επιρροής της COSMOTE, αλλά η εταιρεία, ως πάροχος διαθέσιμων στο κοινό δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, υπείχε ως προς τα στοιχεία αυτά αυξημένη υποχρέωση προστασίας, δεδομένου ότι η διασφάλιση του απορρήτου συνιστά πρωταρχική υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, λαμβανομένου υπόψη και του απόλυτου χαρακτήρα του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος στο απόρρητο των επικοινωνιών κατ' άρθρο 19 του Συντάγματος και του εκτελεστικού αυτού νόμου 3115/2003. Από τα παραπάνω επάγεται επίσης ότι είναι απορριπτέος ως αβάσιμος αλλά και αντιφατικός ο ισχυρισμός της εταιρείας περί δήθεν διάσπασης του αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της συμπεριφοράς του διοικούμενου και του επερχόμενου αποτελέσματος, έχοντας υπόψη ότι, όπως η ίδια η εταιρεία αποδέχεται, ο επιτιθέμενος εκμεταλλεύτηκε τα διαρρεύσαντα στοιχεία πρόσβασης διαχειριστή της εταιρείας προκειμένου να αποκτήσει διαχειριστική πρόσβαση στους εξυπηρετητές της υποδομής με τα γνωστά αποτελέσματα δημιουργίας και εξαγωγής αρχείου που περιείχε δεδομένα κίνησης συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας.

Επιπροσθέτως, οι ισχυρισμοί της εταιρείας αναφορικά με δήθεν αοριστία και αβασιμότητα της εν λόγω αποδιδόμενης παράβασης σε σχέση με τις εφαρμοστέες διατάξεις, είναι επίσης απορριπτέοι, έχοντας υπόψη ότι, ειδικά για το απόρρητο της τηλεφωνικής επικοινωνίας, στην παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 3674/2008 ρητά προβλέπεται ότι *«ο πάροχος ευθύνεται για την ασφάλεια των υπό την εποπτεία του χώρων, εγκαταστάσεων, συνδέσεων και των συστημάτων υλικού λογισμικού. Προς τούτο έχει την υποχρέωση να λαμβάνει τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα και να χρησιμοποιεί συστήματα υλικού και λογισμικού, τα οποία διασφαλίζουν το απόρρητο της επικοινωνίας και επιτρέπουν την αποκάλυψη της παραβίασης ή απόπειρας παραβίασης του απορρήτου της επικοινωνίας.»*. Προβλέπεται περαιτέρω στην παρ. 2 του ως άνω άρθρου ότι *«ο πάροχος υποχρεούται να διασφαλίζει την τήρηση των προβλεπόμενων στην προηγούμενη παράγραφο μέτρων, να προβαίνει σε τακτικό έλεγχο των συστημάτων υλικού και λογισμικού που βρίσκονται στην εποπτεία του και να έχει πλήρη γνώση των τεχνικών δυνατοτήτων τους»*, ενώ στο άρθρο 3 παρ. 3 του αυτού νόμου προβλέπεται ότι *«Ο πάροχος, τα μέλη της διοίκησης και ο νόμιμος εκπρόσωπος αυτού, ο υπεύθυνος διασφάλισης του απορρήτου, οι εργαζόμενοι και οι συνεργάτες του παρόχου έχουν υποχρέωση εχεμύθειας για όλα τα θέματα που αφορούν το απόρρητο των επικοινωνιών»*. Σημειώνεται δε ότι τα δεδομένα κίνησης συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας, τα οποία περιελήφθησαν στο αρχείο, το οποίο κατάφερε να δημιουργήσει ο επιτιθέμενος στο υπό εξέταση περιστατικό, εκμεταλλευόμενος τα εν λόγω διαρρεύσαντα στοιχεία του λογαριασμού πρόσβασης, συνιστούν, κατ' άρθρο 2 του ν.3471/2006, δεδομένα κίνησης και θέσης, κάθε χρήση των οποίων προστατεύεται, κατ' άρθρο 4 παρ.1 του αυτού νόμου, από το απόρρητο των επικοινωνιών. Από δε την Απόφαση της Α.Δ.Α.Ε. 165/2011 («Κανονισμός για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών»), στις διατάξεις τις οποίες εμπίπτουν όλα τα πρόσωπα που ασχολούνται με την παροχή

ΑΔΑΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

δικτύων ή/και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (άρθρο 1), και ιδίως από το άρθρο 4 αυτής, προκύπτει η υποχρέωση των παρόχων δικτύων ή και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να μην αποκαλύπτονται, όπως εν προκειμένω, δεδομένα επικοινωνίας σε τρίτα πρόσωπα, πλην των ίδιων των συνδρομητών ή χρηστών.

Ομοίως απορριπτέος είναι ο ισχυρισμός της εταιρείας ότι δεν μπορούσε να αποτρέψει με οποιονδήποτε τρόπο το περιστατικό της διαρροής και ότι η χρήση κοινού κωδικού από τον εξουσιοδοτημένο εργαζόμενο της COSMOTE αφενός δεν απαγορεύεται από συγκεκριμένη νομοθετική διάταξη ούτε η Αρχή επικαλείται κάποια τέτοια διάταξη και αφετέρου δεν επαρκούσε από μόνη της για την εκδήλωση του περιστατικού χωρίς την παρείσφρηση γεγονότος εξωτερικού και άσχετου με την COSMOTE και συγκεκριμένα της διαρροής κωδικών από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ειδικότερα, πέραν όσων έχουν ήδη ειπωθεί αναφορικά με τη σφαίρα επιρροής και ευθύνης της COSMOTE, η εταιρεία όχι μόνο δεν επικαλείται συγκεκριμένα στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι δεν ήταν εφικτή εν προκειμένω η εφαρμογή πιο αποτελεσματικών μέτρων, τουναντίον μάλιστα, απαριθμεί στη σελίδα 5 και 6 του υπομνήματός της τις διορθωτικές ενέργειες στις οποίες προέβη για να αποτραπούν παρόμοια περιστατικά στο μέλλον. Επισημαίνεται επίσης, ως προς τον ισχυρισμό περί μη επίκλησης συγκεκριμένου ρητά προβλεπόμενου στην ισχύουσα νομοθεσία μέτρου (τεχνικού ή οργανωτικού), το οποίο η COSMOTE παρέλειψε να λάβει με αποτέλεσμα την διαρροή του αρχείου, ότι η εταιρεία, ως πάροχος δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, και προκειμένου για τη διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών των συνδρομητών της, οφείλει να λαμβάνει μέτρα ασφάλειας, τα οποία είτε έχουν επιβληθεί κατά τρόπο συγκεκριμένο από την Α.Δ.Α.Ε. στις κανονιστικές της πράξεις (Απόφαση 165/2011), είτε ορίζονται από την ίδια, ως πάροχο, εσωτερικά, η δε αξιοπιστία και η αποτελεσματικότητά τους ελέγχονται από την Αρχή. Όπως δε έχει γίνει δεκτό από τη νομολογία, « η Πολιτική Ασφάλειας της εταιρείας δεν αφορά μέτρα που συγκεκριμενοποιούνται με τέτοιο λεπτομερειακό τρόπο, ώστε να μπορεί να υποστηριχτεί ότι η Α.Δ.Α.Ε. απαιτεί τη λήψη μέτρων τα οποία δεν έχει εγκρίνει, ενώ η Α.Δ.Α.Ε., στο πλαίσιο άσκησης των οριζόμενων στο άρθρο 6 του ν.3115/2003 αρμοδιοτήτων της, δεν εμποδίζεται να ελέγξει και να χαρακτηρίσει ως ανεπαρκή ή αναποτελεσματικά τα μέτρα που εφαρμόζει ο πάροχος για τη διασφάλιση του απορρήτου της επικοινωνίας», ιδίως ενόψει του διαπιστωθέντος περιστατικού προσβολής του απορρήτου, όπως στην κρινόμενη υπόθεση (ΔΕΦΑΘ 4052/2019 και ΔΕΦΑΘ 3656/2020).

Τέλος, ο ισχυρισμός της εταιρείας ότι δεν υπάρχει απολύτως καμία ένδειξη ότι τα δεδομένα αυτά έχουν χρησιμοποιηθεί ή δημοσιευθεί οπουδήποτε, και ότι δεν υπάρχει κανένα στοιχείο ή επιβεβαίωση ότι ο επιτιθέμενος κατάφερε να ανοίξει επιτυχώς το αρχείο που μετέφερε, δεν αναιρεί το γεγονός ότι το εν λόγω αρχείο περιείχε στοιχεία προστατευόμενα από το απόρρητο των επικοινωνιών και ότι, δια της απόσπασης και απόκτησης από τον επιτιθέμενο της απόλυτης κυριότητας του εν λόγω αρχείου, με το

ΑΔΑΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

συγκεκριμένο μέγεθος και περιεχόμενο, επήλθε όχι μόνο διακινδύνευση αλλά και «ευρείας κλίμακας παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών», όπως αναφέρεται στην από 30.11.2021 Έκθεση Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου. Η δε επικαλούμενη από την εταιρεία ανυπαρξία ενδείξεων αναφορικά με την τύχη του εν λόγω αρχείου μετά την απόσπασή του λειτουργεί σε επίρρωση της εν λόγω διαπίστωσης, αφού καταδεικνύει την απόλυτη αδυναμία της εταιρείας να ελέγξει την προσβολή στην οποία εξετέθησαν τα κρίσιμα δεδομένα επικοινωνίας των χρηστών των υπηρεσιών της, το απόρρητο των οποίων είχε την υποχρέωση να διασφαλίζει. Σημειώνεται μάλιστα εν προκειμένω ότι, όπως έχει αναγνωριστεί από τη νομολογία των δικαστηρίων «...με τη διάταξη αυτή του Συντάγματος (ενν. του άρθρου 19) το απόρρητο της επικοινωνίας προστατεύεται έναντι πάντων (ιδιωτών ή φορέων δημόσιας εξουσίας) από κάθε είδους προσβολή και εκτείνεται στο σύνολο του επικοινωνιακού γεγονότος, καλύπτει δηλαδή, όχι μόνο το περιεχόμενο της επικοινωνίας (φωνή, κείμενο, εικόνα, ήχο, ιστοσελίδα κλπ), αλλά και τα συναφώς παραγόμενα δεδομένα επικοινωνίας που προσδιορίζουν τις συνθήκες επικοινωνίας και την εξατομικεύουν (όπως πληροφορίες για τον τόπο, το χρόνο, τη διάρκεια, τη μορφή και το είδος επικοινωνίας, στοιχεία προσδιοριστικά του μέσου με το οποίο διεξήχθη η επικοινωνία, στοιχεία ταυτότητας και διευθύνσεων επικοινωνούντων μερών κλπ)..» (υπ' αριθμ. 78/2020 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών), ενώ «Με την προστασία του συνόλου του επικοινωνιακού γεγονότος (περιεχόμενο και δεδομένα επικοινωνίας) από το απόρρητο της επικοινωνίας, ο συνταγματικός νομοθέτης εγγυάται ένα περιβάλλον ιδιαίτερα αυξημένης προστασίας της εμπιστευτικότητας κατά τη διεξαγωγή της επικοινωνίας και, συνακόλουθα, της ιδιωτικής ζωής. Τούτο καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικό εν όψει της διακινδύνευσης που συνεπάγεται για την ιδιωτική ζωή και την άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης επικοινωνίας η συστηματική επεξεργασία, ειδικώς, των δεδομένων επικοινωνίας, από ιδιωτικούς ή και κρατικούς φορείς και για διάφορους σκοπούς, η οποία είναι ικανή να οδηγήσει όχι μόνο στην άντληση πληροφοριών για όλο το δίκτυο των ιδιωτικών και κοινωνικών σχέσεων των ανθρώπων, αλλά και στην ανίχνευση των προσωπικών, πολιτικών, φιλοσοφικών και θρησκευτικών στάσεων ή πεποιθήσεών τους...Συναφώς δε, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) έχει κρίνει, κατά την ερμηνεία του άρθρου 8 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. που κατοχυρώνει το δικαίωμα σεβασμού της επικοινωνίας και της ιδιωτικής ζωής, ότι όχι μόνο η παρακολούθηση του περιεχομένου της επικοινωνίας, αλλά και η συλλογή, αποθήκευση και γνωστοποίηση των παραγομένων δεδομένων επικοινωνίας (π.χ. αριθμοί εισερχόμενων και εξερχόμενων τηλεφωνικών κλήσεων, ημερομηνία και διάρκεια τηλεφωνικών συνδιαλέξεων), τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο συστατικό στοιχείο της επικοινωνίας, συνιστούν επέμβαση στην απόλαυση των ανωτέρω δικαιωμάτων» (ΣτΕ 1593/2016).

β) Αναφορικά με τη δεύτερη αποδιδόμενη παράβαση: αποκλίσεις, κατά τον χρόνο εκδήλωσης του υπό εξέταση περιστατικού, ως προς την εφαρμογή της Πολιτικής Ασφάλειας για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Επικοινωνιών της εταιρείας COSMOTE, όπως έχει εγκριθεί με τις υπ' αριθμ. 155/2012 και 327/2013 Αποφάσεις της Α.Δ.Α.Ε..

ΑΔΑΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ι)Γενικές παρατηρήσεις

Αλυσιτελώς επικαλείται η εταιρεία ότι επί του θέματος της λήψης κατάλληλων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων από την COSMOTE σε σχέση με το ίδιο υπό κρίση περιστατικό έχει ήδη αποφανθεί η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Α.Π.Δ.Π.Χ.), η οποία με την υπ' αριθμ. 4/2022 Απόφασή της επέβαλε στην COSMOTE πρόστιμο συνολικού ύψους 6.000.000 €, δεδομένου ότι δεν ενδιαφέρει εν προκειμένω η ταυτότητα των πραγματικών περιστατικών, αλλά οι εφαρμοστέες κάθε φορά διατάξεις. Ειδικότερα, η προαναφερόμενη απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα εξετάζει τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που είχε λάβει η εταιρεία COSMOTE κατά τον χρόνο του περιστατικού ως προς την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για τη διαπίστωση προσβολής της κείμενης νομοθεσίας περί προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σύμφωνα με αποστολή της για την προστασία του εννόμου αγαθού που προβλέπεται στο άρθρο 9Α του Συντάγματος. Αντιθέτως, εν προκειμένω εξετάζεται η τήρηση των υποχρεώσεων της εταιρείας COSMOTE για τη διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών κατ' άρθρο 19 του Συντάγματος. Πρόκειται για μη ταυτιζόμενες ως προς το περιεχόμενο, το πεδίο εφαρμογής και τον επιδιωκόμενο σκοπό υποχρεώσεις, οι οποίες έχουν θεσπιστεί με διαφορετικές νομοθετικές διατάξεις (ν.3115/2003 και ν.3674/2008), έχουν εξειδικευτεί με την Απόφαση της Α.Δ.Α.Ε. 165/2011 (Κανονισμός για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών), και έχουν διατυπωθεί για την εταιρεία COSMOTE στην οικεία Πολιτική Ασφάλειας για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Επικοινωνιών, η οποία έχει εγκριθεί με τις υπ' αριθμ. 155/2012 και 327/2013 Αποφάσεις της Αρχής. Επισημαίνεται μάλιστα ότι, εν προκειμένω, το κρινόμενο ζήτημα δεν είναι η διαπίστωση των ευπαθειών και η αξιολόγηση των διορθωτικών μέτρων που έλαβε εκ των υστέρων ο πάροχος, που κρίθηκαν από την Α.Π.Δ.Π.Χ. με την υπ' αριθμ.4/2022 Απόφασή της, αλλά η παράλειψη εφαρμογής των απαραίτητων και ρητά προβλεπόμενων στην Πολιτική Ασφάλειας της εταιρείας και τον Κανονισμό της Α.Δ.Α.Ε. (Απόφαση 165/2011) μέτρων ασφάλειας για τη διασφάλιση του απορρήτου. Περί των συναφών ισχυρισμών της εταιρείας ως προς την εφαρμογή της αρχής non bis in idem, σχετική ανάλυση περιλαμβάνεται στο σημείο Δ γ) της παρούσας ενότητας («Λοιποί ισχυρισμοί της εταιρείας»).

Σε ό,τι αφορά στις αναφορές της εταιρείας στα διορθωτικά μέτρα που έλαβε κατόπιν του περιστατικού με σκοπό την περαιτέρω θωράκιση των συστημάτων της και την αποτροπή παρόμοιων περιστατικών στο μέλλον, επισημαίνεται ότι κρίσιμα εν προκειμένω είναι τα μέτρα που εφαρμόζονταν κατά τον χρόνο που έλαβε χώρα το περιστατικό, και όχι τυχόν επιγενόμενες μεταβολές, αντικείμενο δε της παρούσας διαδικασίας αποτελεί η ενδεχόμενη παράβαση της κείμενης νομοθεσίας ως προς την εφαρμογή της Πολιτικής Ασφάλειας για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Επικοινωνιών της εταιρείας, η οποία έχει εγκριθεί με τις υπ' αριθμ. 155/2012 και 327/2013 Αποφάσεις της Αρχής, σύμφωνα με την από 30.11.2021 «Έκθεση Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου στην εταιρεία COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε. κατόπιν του υπ' αριθμ.πρωτ.Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 132/10.09.2020 περιστατικού ασφαλείας».

ii) Επί των επιμέρους ισχυρισμών της εταιρείας COSMOTE αναφορικά με την παρούσα παράβαση, και τις επιμέρους αποκλίσεις ως προς την εφαρμογή της Πολιτικής Ασφάλειας της εταιρείας που διαπιστώθηκαν.

.....

γ) Λοιποί ισχυρισμοί της εταιρείας

Αναφορικά με την επιμέτρηση της τυχόν επιβαλλόμενης διοικητικής ποινής, αβασίμως ισχυρίζεται η εταιρεία ότι, κατόπιν της επιβολής στην εταιρεία διοικητικού προστίμου ύψους 6.000.000 ευρώ από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (υπ' αριθμ. 4/2022 Απόφαση Α.Π.Δ.Π.Χ.) για τα ίδια υπό κρίση από την Αρχή πραγματικά περιστατικά, τυχόν επιβολή δεύτερου διοικητικού προστίμου από την Α.Δ.Α.Ε. για τα ίδια πραγματικά περιστατικά αποτελεί παραβίαση της διοικητικής αρχής non bis in idem. Συμπληρωματικά προς όσα έχουν εκτεθεί (βλ. ανωτ. υπό σημ. Δ.β.ι της παρούσας υπό τον τίτλο «Γενικές παρατηρήσεις»), επισημαίνονται και τα ακόλουθα : σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δ.Ε.Ε.), η αρχή non bis in idem δεν αποκλείει την επιβολή διοικητικών κυρώσεων μεγάλου ύψους εκ μέρους των κοινοτικών και εθνικών διοικητικών οργάνων και σε περιπτώσεις όπου υφίσταται ταυτότητα παραβάτη και πραγματικών περιστατικών, εφόσον προστατεύεται διαφορετικό έννομο αγαθό ή συμφέρον (βλ. ενδεικτικά ΔΕΕ C - 17/10 υπόθεση Toshiba Corporation της 14.2.2012 μείζονος συνθέσεως). Όπως έχει δε κριθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας σε υπόθεση αφορώσα την επιβολή διοικητικού προστίμου από την Α.Δ.Α.Ε. «Αντιστοίχως, και στο Εθνικό Δίκαιο θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι είναι δυνατή η επιβολή στον ίδιο παραβάτη για τα ίδια πραγματικά περιστατικά δύο διοικητικών κυρώσεων από διαφορετικά διοικητικά όργανα ή ανεξάρτητες διοικητικές αρχές, εφόσον η επιβολή τους αποβλέπει στην προστασία ιδιαιτέρως σημαντικών και διαφορετικών εννόμων αγαθών, όπως είναι τα κατοχυρωμένα με ρητές συνταγματικές διατάξεις, αλλά και διεθνή κείμενα, όπως η ΕΣΔΑ, ατομικά δικαιώματα (πρβλ. ΣΕ 3345/2002 Επταμ.). Και τούτο διότι τυχόν αδυναμία επιβολής της μιας από τις δύο διοικητικές κυρώσεις κατ' εφαρμογή της αρχής non bis in idem, εφόσον έχει ήδη επιβληθεί και οριστικοποιηθεί η μια από αυτές θα καθιστούσε ανενεργή την υποχρέωση που έχουν από το Σύνταγμα διαφορετικά κρατικά όργανα να προστατεύουν τους θιγόμενους στα ατομικά τους δικαιώματα.» (ΣΕ 3473/2017 Επταμ.).

Διευκρινίζεται ότι με την επικαλούμενη από την εταιρεία υπ' αριθμ. 4/2022 Απόφαση της Α.Π.Δ.Π.Χ., από το συνολικό πρόστιμο ύψους 6.000.000 ευρώ, το οποίο επεβλήθη στην COSMOTE, μόνο το ποσό των 150.000 ευρώ αφορούσε στην παράβαση του άρθρου 12 («Ασφάλεια της επεξεργασίας») παρ.1 του ν.3471/2006, η οποία αναφερόταν στις ευπάθειες που διαπίστωσε η Α.Π.Δ.Χ. σε σχέση με τα μέτρα ασφαλείας που αξιοποιήθηκαν άμεσα ή έμμεσα από τον επιτιθέμενο κατά το περιστατικό, μαζί με την παράβαση και άλλων άρθρων του ν.3471/2006 (άρθρα 5 και 6 του ν.3471/2006 για τη νομιμότητα της επεξεργασίας της εξαγωγής στατιστικών συμπερασμάτων για σκοπούς ανάπτυξης του δικτύου).

Τέλος, σε ό,τι αφορά την επικαλούμενη από την εταιρεία ευθύνη κακόβουλου τρίτου για την πρόκληση του περιστατικού, προβάλλεται αλυσιτελώς, έχοντας υπόψη ότι αντικείμενο της παρούσας διαδικασίας ακρόασης αποτελεί η διακρίβωση της ευθύνης της εταιρείας για τυχόν παράβαση της κείμενης νομοθεσίας ως προς εκείνα τα σημεία που ενέπυπταν στη σφαίρα της δικής της επιρροής και ως προς τα οποία η εταιρεία, ως πάροχος διαθέσιμων στο κοινό δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, υπείχε αυξημένη υποχρέωση προστασίας, δεδομένου ότι η διασφάλιση του απορρήτου συνιστά πρωταρχική υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, λαμβανομένου υπόψη και του απόλυτου χαρακτήρα του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος στο απόρρητο των επικοινωνιών κατ' άρθρο 19 του Συντάγματος και του εκτελεστικού αυτού νόμου 3115/2003.

Ε. Κατόπιν των παραπάνω, και έχοντας υπόψη:

1. Το άρθρο 19 του Συντάγματος,
2. Τον ν.3115/2003 «Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών» (ΦΕΚ Α' 47/2003), όπως ισχύει, και ιδίως τα άρθρα 1, 6 και 7 αυτού,
3. Τον ν.3051/2002 «Συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, τροποποίηση και συμπλήρωση του συστήματος προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και συναφείς ρυθμίσεις» (ΦΕΚ Α' 220/2002), όπως ισχύει,
4. Τον ν.3674/2008 «Ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου διασφάλισης του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 136/10.07.2008), όπως ισχύει, και ιδίως τα άρθρα 2, 3, 6, 8 και 11 αυτού,
5. Τον ν.3471/2006 «Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών» (ΦΕΚ Α'133), όπως ισχύει, και ιδίως τα άρθρα 4, 12 και 13 αυτού,
6. Τον ν.4070/2012 «Ρυθμίσεις Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών, Μεταφορών, Δημοσίων Έργων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 82/2012), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο που έλαβε χώρα το υπό κρίση περιστατικό,
7. Τον ν.4727/2020 «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2029/1024) - Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ)2018/1972) και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 184/2020), με τον οποίο καταργήθηκαν και τροποποιήθηκαν ορισμένες διατάξεις του ν.4070/2012,
8. Την Απόφαση της Α.Δ.Α.Ε. υπ' αριθμ. 165/2011 («Κανονισμός για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών», ΦΕΚ Β' 2715/17.11.2011),
9. Τις διατάξεις της υπ' αριθμ. 44/31.10.2003 Απόφασης της Α.Δ.Α.Ε. «Κανονισμός Εσωτερικής Λειτουργίας της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (Α.Δ.Α.Ε.)» (ΦΕΚ Β' 1642/7.11.2003), όπως ισχύει,

10. Τον ν. 2690/1999 «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α'45/9.3.1999), όπως ισχύει, και ιδίως το άρθρο 15 παρ.1 τελευταίο εδάφιο αυτού,
11. Την υπ' αριθμ. 16887/17.03.2016 Απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΦΕΚ Υ.Ο.Δ.Δ. 151/21.03.2016), περί συγκρότησης της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών,
12. Την υπ' αριθ. 34051/29.05.2019 Απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΦΕΚ Υ.Ο.Δ.Δ. 326), περί διορισμού Προέδρου της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών, όπως διορθώθηκε στο ορθό με το ΦΕΚ Υ.Ο.Δ.Δ. 396/2019,
13. Την υπ' αριθμ. 58347/21.12.2020 Απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης (ΦΕΚ Υ.Ο.Δ.Δ. 1066/24.12.2020) περί διορισμού νέων μελών στην Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών,
14. Την υπ' αριθμ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 132/10.09.2020 Αναφορά Περιστατικού Ασφάλειας της εταιρείας COSMOTE,
15. Το υπ' αριθμ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. 2191/10.09.2020 συμπληρωματικό έγγραφο της εταιρείας COSMOTE,
16. Την υπ' αριθμ. 203/2020 εισήγηση προς την Ολομέλεια της Α.Δ.Α.Ε.,
17. Την υπ' αριθμ. 227/2020 Απόφαση της Ολομέλειας της Α.Δ.Α.Ε.,
18. Την υπ' αριθμ. 20/2021 Απόφαση της Ολομέλειας της Α.Δ.Α.Ε.,
19. Το από 9.10.2020 Πρακτικό Διενέργειας Επιτόπιου Ελέγχου στις εγκαταστάσεις της εταιρείας COSMOTE με αριθμ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 160/13.10.2020,
20. Το από 30.10.2020 Πρακτικό Διενέργειας Επιτόπιου Ελέγχου στις εγκαταστάσεις της εταιρείας COSMOTE με αριθμ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 184/2.11.2020,
21. Το από 12.1.2021 Πρακτικό Διενέργειας Επιτόπιου Ελέγχου στις εγκαταστάσεις της εταιρείας COSMOTE με αριθμ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 20/13.1.2021,
22. Το από 4.2.2021 Πρακτικό Διενέργειας Επιτόπιου Ελέγχου στις εγκαταστάσεις της εταιρείας COSMOTE με αριθμ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 58/8.2.2021,
23. Το από 9.3.2021 Πρακτικό Διενέργειας Επιτόπιου Ελέγχου στις εγκαταστάσεις της εταιρείας COSMOTE με αριθμ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 70/10.3.2021,
24. Το από 13.5.2021 Πρακτικό Διενέργειας Επιτόπιου Ελέγχου στις εγκαταστάσεις της εταιρείας COSMOTE με αριθμ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 149/16.6.2021,
25. Το με αρ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 132/10.09.2020 έγγραφο της εταιρείας COSMOTE,
26. Το με αρ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 149/9.10.2020 έγγραφο της εταιρείας COSMOTE,

ΑΔΑΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

27. Το με αρ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 173/21.10.2020 έγγραφο της εταιρείας COSMOTE,
28. Το με αρ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΑΠΡ 28/4.12.2020 έγγραφο της εταιρείας COSMOTE,
29. Το με αρ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 41/20.1.2021 έγγραφο της εταιρείας COSMOTE,
30. Το με αρ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 61/22.2.2021 έγγραφο της εταιρείας COSMOTE,
31. Το με αρ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 86/23.3.2021 έγγραφο της εταιρείας COSMOTE,
32. Το με αρ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 125/21.5.2021 έγγραφο της εταιρείας COSMOTE,
33. Τη με αρ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 168/8.7.2021 επιστολή της Α.Δ.Α.Ε. προς την εταιρεία COSMOTE,
34. Τη με αρ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 240/21.10.2021 επιστολή της Α.Δ.Α.Ε. προς την εταιρεία COSMOTE,
35. Το με αρ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 187/29.7.2021 έγγραφο της εταιρείας COSMOTE,
36. Το με αρ. πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 251/02.11.2021 έγγραφο της εταιρείας COSMOTE,
37. Την από 30.11.2021 «Έκθεση Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου στην εταιρεία COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε. κατόπιν του υπ'αριθμ.πρωτ.Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 132/10.09.2020 περιστατικού ασφαλείας»,
38. Την υπ'αριθμ.330/13.12.2021 Εισήγηση προς την Ολομέλεια της Α.Δ.Α.Ε.,
39. Το Πρακτικό της από 12 Ιανουαρίου 2022 συνεδρίασης της Ολομέλειας της Α.Δ.Α.Ε.,
40. Την υπ'αριθμ. 11/2022 Απόφαση της Ολομέλειας της Α.Δ.Α.Ε.,
41. Την υπ'αριθμ πρωτ.Α.Δ.Α.Ε. 139/17.01.2022 Κλήση, η οποία παρεδόθη νομίμως στην εταιρεία COSMOTE μετά της συνημμένης σε αυτήν υπ'αριθμ. 11/2022 Απόφασης και της από 30.11.2021 «Έκθεσης Διενέργειας Έκτακτου Ελέγχου στην εταιρεία COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε. κατόπιν του υπ'αριθμ.πρωτ.Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 132/10.09.2020 περιστατικού ασφαλείας» την 31.01.2022,
42. Το από 21.02.2022 υπ' αριθμ.πρωτ. Α.Δ.Α.Ε. ΕΜΠ 75/21.02.2022 έγγραφο υπόμνημα της εταιρείας COSMOTE,
43. Την υπ'αριθμ. 4/2022 Απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (αριθμ.πρωτ. 222/21.01.2022),
44. Το γεγονός ότι η εταιρεία «COSMOTE ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.», μετονομάστηκε το 2021 σε «COSMOTE - ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ»,
45. Τα πρόσφατα οικονομικά στοιχεία της εταιρείας με την επωνυμία «COSMOTE - ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ», όπως δημοσιεύθηκαν για την οικονομική χρήση 01/01/2021-31/12/2021,

ΑΔΑΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

46. Το γεγονός ότι η διασφάλιση του απορρήτου συνιστά πρωταρχική υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, λαμβανομένου υπόψη και του απόλυτου χαρακτήρα του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος στο απόρρητο των επικοινωνιών,
47. Την υπ' αριθμ.156/2022 εισήγηση προς την Ολομέλεια της Α.Δ.Α.Ε.,
48. Το πρακτικό της από 30 Μαΐου 2022 συνεδρίασης της Ολομέλειας της ΑΔΑΕ,

Η ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (ΑΔΑΕ) ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

1) κατά πλειοψηφία (έξι έναντι ενός) την ύπαρξη ευθύνης της εταιρείας με την επωνυμία «COSMOTE - ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ» (Α.Φ.Μ. 094493766) για:

α) τη διαρροή στοιχείων προσδιοριστικών της εταιρείας και του λογαριασμού πρόσβασης (όνομα χρήστη και κωδικός πρόσβασης) με δικαιώματα διαχειριστή ΠΕΣ (Πληροφοριακά και Επικοινωνιακά Συστήματα) της εταιρείας, κατά παράβαση της κείμενης νομοθεσίας περί προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών, όπως αναλύεται ανωτέρω στις ενότητες Β και Δ της παρούσας, και,

β) αποκλίσεις, κατά τον χρόνο εκδήλωσης του υπό εξέταση περιστατικού, ως προς την εφαρμογή της Πολιτικής Ασφάλειας για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Επικοινωνιών της εταιρείας COSMOTE, όπως έχει εγκριθεί με τις υπ' αριθμ. 155/2012 και 327/2013 Αποφάσεις της Α.Δ.Α.Ε., όπως αναλύεται ανωτέρω στις ενότητες Β και Δ της παρούσας.

Μειοψήφησε το τακτικό μέλος Αικατερίνη Παπανικολάου η οποία διατύπωσε την ακόλουθη άποψη: «Σε επίπεδο εθνικού δικαίου, η αρχή *ne bis in idem* συνάγεται ερμηνευτικά από την αρχή του κράτους δικαίου, την αρχή της ασφάλειας δικαίου και την αρχή του άρθρου 7 του Συντάγματος¹. Η αρχή διαθέτει επίσης,

¹ Βλ. σχετικά ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ (Π.Δ.), *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα*, τ. Α', Αθήνα, Σάκκουλας, 2005, σελ. 329, όπου αναφέρεται: «Το Σύνταγμα μας, εν αντιθέσει προς μερικά ξένα συντάγματα και διεθνείς διακηρύξεις, δεν διακηρύσσει ρητώς την αρχή *ne bis in idem* αλλά αυτή προκύπτει αβίαστα από την έννοια της ποινής του άρθρου 7 παρ. 1». Βλ. επίσης, ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗΣ (Ι.) in ΚΑΣΙΜΑΤΗ (Γ.)/ΜΑΥΡΙΑ (Κ.) (επιμ.), *Ερμηνεία του Συντάγματος*, Αθήνα, Α.Ν. Σάκκουλας, 2003, άρθρο 7, πλαγ. 55, όπου αναφέρεται: «Η ποινή επιβάλλεται μια φορά για το τελούμενο έγκλημα όπως ακριβώς προβλέπεται στο νόμο. Δεύτερη ποινή για το ίδιο έγκλημα μετά την αμετάκλητη κατάγνωση της πρώτης συνιστά τελικά (και ουσιαστικά) επιβολή βαρύτερης ποινής από την προβλεπόμενη κατά την τέλεση της πράξης. Βάσιμα λοιπόν μπορεί να υποστηριχτεί ότι η αρχή του δεδικασμένου (*non bis in idem*) θεμελιώνεται συνταγματικά στο άρθρο 7 § 1 εδ. β του Συντάγματος ή ακόμη από τις συνταγματικές αρχές του κράτους δικαίου και της ασφάλειας δικαίου, υπό την έννοια της σταθερότητας των νομικών καταστάσεων είτε αυτοτελώς είτε σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 25 παρ. 1 εδ. γ' του Συντάγματος.» Βλ. επίσης, ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ (Ι.), *Διοικητικές Κυρώσεις και Θεμελιώδη Δικαιώματα: Σύνταγμα – ΕΣΔΑ - Δίκαιο ΕΕ*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σελ. 169, παρ. 117.

υπερεθνικά ερείσματα καταρχάς, στο άρθρο 4 παρ. 1 του Πρωτοκόλλου 7 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (εφεξής: ΕΣΔΑ)². Περαιτέρω, ανάλογη πρόνοια υπάρχει και στο άρθρο 14 παρ. 7 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα³, όπως επίσης και στο άρθρο 54 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν της 14.06.1985⁴. Σχετική πρόβλεψη ομοίως, απαντάται και στο άρθρο 50 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵. Η αρχή *ne bis in idem* αποτελεί επίσης, γενική αρχή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁶. Σε ό,τι αφορά την ερμηνεία του *idem*, η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής: ΕΔΔΑ), μετά την απόφαση *Zolotukhin κατά Ρωσίας*⁷, έχει πλέον υιοθετήσει τη θέση ότι κριτήριο για την ταυτότητα της δεύτερης παράβασης αποτελεί η ύπαρξη πραγματικών περιστατικών ταυτόσημων ή ουσιωδώς όμοιων με τα πραγματικά περιστατικά που αποτέλεσαν τη βάση για την επιβολή της πρώτης ποινής. Αυτό προϋποθέτει ότι τα περιστατικά ο λόγος πραγματικά περιστατικά εκτυλίσσονται σε ενιαίο τόπο και χρόνο και αφορούν το ίδιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο, αδιαφόρως του νομικού χαρακτηρισμού που προβλέπεται στις οικείες διατάξεις ή της ταυτότητας των προστατευόμενων έννομων αγαθών. Έχει σημασία να επισημανθεί ότι η θέση του Δικαστηρίου δεν υπήρξε εξαρχής αυτή. Τουναντίον, το ΕΔΔΑ κατέληξε στην παραπάνω άποψη έχοντας προηγουμένως υιοθετήσει κυμαινόμενες θέσεις ως προς τον ορολογικό προσδιορισμό του *idem factum*⁸. Μία από τις προηγούμενες θέσεις του – που πλέον εγκατέλειψε - εστίαζε στην ταυτότητα των ουσιωδών στοιχείων («same essential elements», «éléments

² Κατά περιεχόμενο του οποίου: «Κανένας δεν μπορεί να διωχθεί ή να καταδικασθεί ποινικά από τα δικαστήρια του ίδιου Κράτους, για μια παράβαση για την οποία ήδη αθωώθηκε ή καταδικάστηκε με αμετάκλητη απόφαση σύμφωνα με το νόμο και την ποινική δικονομία του Κράτους αυτού».

³ «Κανείς δεν δικάζεται ούτε τιμωρείται για ένα αδίκημα για το οποίο έχει ήδη απαλλαγεί ή καταδικαστεί με οριστική απόφαση που εκδόθηκε σύμφωνα με το δίκαιο και την ποινική δικονομία κάθε χώρας».

⁴ Η οποία κυρώθηκε στην εγχώρια έννομη τάξη με τον ν. 2514/1997. Ειδικότερα, ορίζεται ότι «Όποιος δικάστηκε τελεσίδικα από ένα Συμβαλλόμενο Μέρος δεν μπορεί να διωχθεί από ένα άλλο Συμβαλλόμενο Μέρος για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, υπό τον όρο όμως ότι, σε περίπτωση καταδίκης, η ποινή έχει εκτιθεί ή εκτίεται ή δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί σύμφωνα με τους νόμους του Συμβαλλόμενου Μέρους που επέβαλε την καταδίκη».

⁵ Κατά περιεχόμενο του οποίου: «Κανείς δεν διώκεται, ούτε τιμωρείται ποινικά για αδίκημα για το οποίο έχει ήδη αθωωθεί ή καταδικαστεί εντός της Ένωσης με οριστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου σύμφωνα με το νόμο».

⁶ Βλ. ενδεικτικά, ΔΕΕ, *Limburgse Vinyl Maatschappij κλπ κατά Επιτροπής* (C-238/99 P), σκέψη 59: «Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, όπως προκύπτει από το σκεπτικό της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, η αρχή *non bis in idem*, θεμελιώδης αρχή του κοινοτικού δικαίου, η οποία άλλωστε καθιερώθηκε με το άρθρο 4, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου 7 της ΕΣΔΑ, απαγορεύει, στον τομέα του ανταγωνισμού, μια επιχείρηση να καταδικαστεί ή να διωχθεί εκ νέου για συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό για την οποία της είχε ήδη επιβληθεί κύρωση ή για την οποία είχε κριθεί ως μη έχουσα ευθύνη με προγενέστερη απόφαση η οποία δεν είναι πλέον δεκτική προσφυγής». Βλ. επίσης, μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 5ης Μαΐου 1966, 18/65 και 35/65, *Gutmann κατά Επιτροπής ΕΚΑΕ*, Συλλογή 1966, σελ. 172, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250-2/99 P, C-254/99 P κοκ.

⁷ ΕΔΔΑ, απόφαση μείζονος σύνθεσης *Zolotukhin κατά Ρωσίας* της 10ης Φεβρουαρίου 2009 (προσφυγή υπ' αριθ. 14939/03. Η υπόθεση αφορούσε την επιβολή προστίμου στον προσφεύγοντα, ο οποίος οδηγήθηκε σε αστυνομικό τμήμα σε κατάσταση μέθης, άσκησε λεκτική βία κατά αστυνομικών. Παράλληλα του απαγγέθηκαν κατηγορίες για παραβίαση διατάξεων που προστατεύουν τη δημόσια τάξη.

⁸ Βλ. και ΕΔΔΑ, *Gradinger κατά Αυστρίας* (aff. 15963/90), 23 October 1995, παρ. 49 επ. - Ουσιαστικά δηλαδή το Δικαστήριο, μετά από ερμηνευτικές παλινωδίες, επιστρέφει στην αρχική απόφαση *Gradinger*, όπου κριτήριο για την κατάφαση της αρχής είναι το «*idem factum*». Αντί ωστόσο, να γίνεται λόγος για την ίδια συμπεριφορά, γίνεται πλέον λόγος για τα ίδια πραγματικά περιστατικά.

essentiels»⁹), μεταξύ των οποίων και η ταυτότητα του προστατευόμενου έννομου αγαθού ως ένα εξ αυτών¹⁰. Συνεπώς, κατά την άποψη αυτή, στην περίπτωση διακριτών έννομων αγαθών, δε θα υφίστατο ζήτημα παραβίασης της αρχής. Όπως ωστόσο, επισημαίνει το ίδιο το Δικαστήριο στην απόφαση *Zolotukhin*, οι διαχρονικά κυμαινόμενες ερμηνείες της ταυτότητας ως προϋπόθεσης εφαρμογής της αρχής *ne bis in idem* προκάλεσαν νομική αβεβαιότητα σε σχέση με την προστασία του δικαιώματος¹¹. Προκειμένου συνεπώς να αποκατασταθεί η ασφάλεια δικαίου και να καταστεί αποτελεσματική η άσκηση του δικαιώματος, το ΕΔΔΑ στη *Zolotukhin* επανεξετάζει την ιστορικότητα των επιλογών του και αυτοδεσμεύεται ως προς την ανάγκη εναρμόνισης των ασύμπτωτων ερμηνειών της ταυτότητας (*idem*)¹². Υπό αυτή την έννοια, η υποστηριζόμενη στα καθ' ημάς άποψη της εισήγησης ότι «δεν ενδιαφέρει εν προκειμένω η ταυτότητα των πραγματικών περιστατικών, αλλά οι εφαρμοστές κάθε φορά διατάξεις»¹³ βρίσκεται σε ευθεία αντίθεση με την πάγια πλέον, νομολογία του ΕΔΔΑ. Σημειωτέον ότι το Δικαστήριο στην απόφαση *Zolotukhin*, καταλήγει στην προαναφερόμενη θέση διαλεγόμενο και με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής: ΔΕΕ). Επισημαίνει λοιπόν ότι το άρθρο 14 παρ. 7 του Διαρκούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων και το άρθρο 50 του ΧΘΔΕΕ προκρίνουν τον όρο «ίδια παράβαση» («*same offence*», «*même infraction*»). Ομοίως και η ΕΣΔΑ, στο άρθρο 4 του 7ου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Το άρθρο 54 όμως, της Συμφωνίας Σένγκεν αναφέρεται στα «ίδια πραγματικά περιστατικά» («*same acts*», «*même faits*»), παραπέμποντας στην αντίληψη του «*idem factum*». Ερμηνεύοντας μάλιστα το ΔΕΕ (τότε ΔΕΚ) τους όρους που επιλέγει ο ενωσιακός νομοθέτης στο άρθρο 54, διαπιστώνει ότι: «το μοναδικό κατάλληλο κριτήριο για την εφαρμογή του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ είναι το κριτήριο της ταυτότητας των πραγματικών περιστατικών υπό την έννοια ότι πρόκειται για σύνολο συγκεκριμένων περιστάσεων που συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους»¹⁴. Συνεπώς, η υπό συζήτηση εισήγηση που καλούμαστε να υιοθετήσουμε δεν είναι ακριβής ούτε κατά το σημείο, όπου επισημαίνει ότι στη νομολογία του ΔΕΕ «η αρχή *non bis in idem* δεν αποκλείει την επιβολή διοικητικών κυρώσεων μεγάλου ύψους εκ μέρους των κοινοτικών και εθνικών διοικητικών οργάνων και σε περιπτώσεις όπου υφίσταται ταυτότητα παραβάτη και πραγματικών περιστατικών, εφόσον προστατεύεται διαφορετικό έννομο αγαθό ή συμφέρον (βλ. ενδεικτικά ΔΕΕ C - 17/10 υπόθεση *Toshiba Corporation* της 14.2.2012 μείζονος συνθέσεως)»¹⁵. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο θεώρησε ότι δε συντρέχει το στοιχείο του

⁹ ΕΔΔΑ, *Franz Fischer κατά Αυστρίας*, 29.05.2001, (αριθμ. προσφ. 37950/97)

¹⁰ Ως λοιπά ουσιώδη στοιχεία, το ΕΔΔΑ ενδεικτικά περιέλαβε τον βαθμό δόλου, τη βαρύτητα, τις συνέπειες των παραβάσεων. Βλ. παρ. 29 της απόφασης *Franz Fischer κατά Αυστρίας*.

¹¹ Βλ. παρ. 78 της απόφασης.

¹² Υπενθυμίζει μάλιστα, ότι η Σύμβαση ως ζωντανό, εξελισσόμενο κείμενο πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται με τρόπο που καθιστά την άσκηση των δικαιωμάτων αποτελεσματική στην πράξη – μακριά δηλαδή από θεωρητικά και ουτοπικά σχήματα -. Βλ. μεταξύ άλλων in *Tyrer v. the United Kingdom*, 25 April 1978, παρ. 31, *Christine Goodwin v. the United Kingdom* (aff. [28957/95](#)), 11 July 2002, παρ. 75 κοκ.

¹³ Στο σημείο (i), υπό τον τίτλο «Γενικές παρατηρήσεις»

¹⁴ ΔΕΚ, C- 436/04, *Leopold Henri Van Esbroeck*, 9.5.2005, σκ. 28, 36.

¹⁵ Βλ. σημείο (γ) Λοιποί ισχυρισμοί της εταιρείας, σελ. 32.

idem, δεδομένου ότι η Επιτροπή που επιλήφθηκε πρώτη επέβαλλε το πρόστιμο στις συμπράττουσες επιχειρήσεις για αγορά εξοπλισμών μεταγωγής με μόνωση αερίου λόγω των επιπτώσεων της σύμπραξης στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του ΕΟΧ. Το πρόστιμο ωστόσο, που επέβαλαν οι αρμόδιες τσεχικές αρχές αφορούσε τον αντίκτυπο της σύμπραξης στην επικράτεια της Τσεχικής Δημοκρατίας, προ της ένταξής της στην Ένωση¹⁶. Στην υπό συζήτηση υπόθεση, πρόκειται για την ειδική κατηγορία των συμπράξεων (καρτέλ), όπου η νομολογία του ΔΕΕ περιτέλλει ερμηνευτικά την έννοια του *idem*. Ειδικότερα, εδώ για την κατάγνωση του *idem*, το Δικαστήριο θεωρεί αναγκαία τη συνδρομή ταυτότητας πραγματικών περιστατικών, προσώπου και προστατευόμενου έννομου αγαθού¹⁷. Η άποψη αυτή ωστόσο, δε διαθέτει επαρκή νομική θεμελίωση ως προς τη διαφορετική αντιμετώπιση της αρχής στο πεδίο του ανταγωνισμού. Το ζήτημα είχε αναδείξει μάλιστα, η ίδια η Γενική Εισαγγελέας στις προτάσεις της στην υπόθεση υιοθετώντας κριτική θέση σε σχέση με τη συστατική ερμηνεία του *idem*. Επισημαίνει η Γενική Εισαγγελέας Juliane Kokott: «*Η εμμονή στο κριτήριο της ταυτότητας του προστατευόμενου εννόμου αγαθού θα είχε, σε τελική ανάλυση, ως συνέπεια, ότι το πεδίο εφαρμογής της απαγορεύσεως επιβολής διπλής ποινής για την ίδια αξιόποινη πράξη κατά το δίκαιο της Ένωσης θα ήταν στενότερο και η εμβέλεια των εγγυήσεων που παρέχει θα υστερούσε του ελαχίστου επιπέδου προστασίας που προβλέπει συναφώς το άρθρο 4, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου 7 της ΕΣΔΑ. Η συνέπεια αυτή δεν συνάδει προς την επιταγή της ομοιογένειας*». Έχει μάλιστα, ενδιαφέρον να υπομνηστεί ειδικότερα η άποψη του Δικαστηρίου στην υπόθεση ΔΕΚ *Leopold Henri Van Esbroeck*, 9 Μαρτίου 2006 (C-436/04), όπου *expressis verbis* γίνεται λόγος για τον κίνδυνο που εγκυμονεί ως προς την επιδιωκόμενη ερμηνευτική ενότητα εντός της ευρωπαϊκής επικράτειας, η συμπερίληψη κριτηρίων συναρτώμενων με το προστατευόμενο έννομο συμφέρον. Ειδικότερα, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι «*το κριτήριο της ταυτότητας του προστατευόμενου εννόμου συμφέροντος δεν μπορεί να γίνει δεκτό, διότι το προστατευόμενο έννομο συμφέρον ενδέχεται να διαφέρει από το ένα συμβαλλόμενο κράτος στο άλλο*» (παρ. 32). «*Ακριβώς όμως επειδή δεν υπάρχει εναρμόνιση των εθνικών ποινικών νομοθεσιών, ένα κριτήριο που στηρίζεται στον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών ή στο προστατευόμενο έννομο συμφέρον μπορεί να δημιουργήσει εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία εντός του χώρου Σένγκεν και δη αναλόγως του αριθμού των ποινικών συστημάτων που υπάρχουν στα συμβαλλόμενα κράτη*» (παρ. 35)». Στη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων, το ζήτημα της αρχής *ne bis in idem* δεν αντιμετωπίστηκε μονοσήμαντα. Στην απόφαση 3473/2017 (7μελής) του

¹⁶ Βλ. ωστόσο, τις προτάσεις της Γενικής Εισαγγελέως J. Kokott στην απόφαση *Toshiba*, παρ. 123: «*Η εμμονή στο κριτήριο της ταυτότητας του προστατευόμενου εννόμου αγαθού θα είχε, σε τελική ανάλυση, ως συνέπεια, ότι το πεδίο εφαρμογής της απαγορεύσεως επιβολής διπλής ποινής για την ίδια αξιόποινη πράξη κατά το δίκαιο της Ένωσης θα ήταν στενότερο και η εμβέλεια των εγγυήσεων που παρέχει θα υστερούσε του ελαχίστου επιπέδου προστασίας που προβλέπει συναφώς το άρθρο 4, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου 7 της ΕΣΔΑ. Η συνέπεια αυτή δεν συνάδει προς την επιταγή της ομοιογένειας*».

¹⁷ Βλ. ενδεικτικά ΔΕΕ, 7 Ιανουαρίου 2004, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, *Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής*, σκ. 338.

Συμβουλίου της Επικρατείας¹⁸ ειδικότερα, η πλειοψηφήσασα άποψη έκανε δεκτό ότι η αρχή *ne bis in idem* «δεν αποκλείει την επιβολή διοικητικών κυρώσεων μεγάλου ύψους εκ μέρους των κοινοτικών και εθνικών διοικητικών οργάνων και σε περιπτώσεις όπου υφίσταται ταυτότητα παραβάτη και πραγματικών περιστατικών, εφόσον προστατεύεται διαφορετικό έννομο αγαθό ή συμφέρον. ... Αντιστοίχως, και στο Εθνικό Δίκαιο θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι είναι δυνατή η επιβολή στον ίδιο παραβάτη για τα ίδια πραγματικά περιστατικά δύο διοικητικών κυρώσεων από διαφορετικά διοικητικά όργανα ή ανεξάρτητες διοικητικές αρχές, εφόσον η επιβολή τους αποβλέπει στην προστασία ιδιαιτέρως σημαντικών και διαφορετικών εννόμων αγαθών, όπως είναι τα κατοχυρωμένα με ρητές συνταγματικές διατάξεις, αλλά και διεθνή κείμενα, όπως η ΕΣΔΑ, ατομικά δικαιώματα Και τούτο διότι τυχόν αδυναμία επιβολής της μιας από τις δύο διοικητικές κυρώσεις κατ' εφαρμογή της αρχής *non bis in idem*, εφόσον έχει ήδη επιβληθεί και οριστικοποιηθεί η μια από αυτές θα καθιστούσε ανενεργή την υποχρέωση που έχουν από το Σύνταγμα διαφορετικά κρατικά όργανα να προστατεύουν τους υιγομένους στα ατομικά τους δικαιώματα». Η άποψη αυτή ωστόσο, πάσχει καθώς βρίσκεται καταρχάς, σε ευθεία διάσταση με την πάγια θέση του ΕΔΔΑ¹⁹, το οποίο μετά την απόφαση *Zolotukhin*, έχει καταστήσει σαφές ότι το πεδίο εφαρμογής της αρχής *ne bis in idem* δεν επηρεάζεται από την ύπαρξη διακριτών έννομων αγαθών. Και έχει σημασία, όπως προεπισημάνθηκε ότι το ΕΔΔΑ κατέληξε στην άποψη αυτή, αποκρούοντας με ειδική τεκμηρίωση προηγούμενες θέσεις του, μεταξύ των οποίων και η υιοθετηθείσα από το ΣτΕ στην απόφαση 3473/2017. Όσο για το έτερο, επικουρικό επιχείρημα του ΣτΕ, το οποίο συνδέει την επιβολή πλειόνων διοικητικών κυρώσεων επί όμοιας πραγματικής βάσης με την πρόβλεψη αντίστοιχων οργάνων στον εγχώριο διοικητικό χάρτη, ούτε αυτό είναι στέρεο. Και τούτο, διότι ζητούμενο της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος στη δικαστική προστασία (άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 ΕΣΔΑ), κατά την απονομή δικαιοσύνης δε θα μπορούσε ποτέ να είναι η αξιοποίηση υφιστάμενων οργανωτικών δομών. Στόχος της αρχής *ou dis ep' autw* είναι η αποτροπή επιβολής επάλληλων ποινών ή κυρώσεων για ταυτόσημη παραβατική συμπεριφορά. Είναι αυτονόητο ότι οι αλληλοεπικαλύψεις αρμοδιοτήτων μεταξύ διοικητικών φορέων οφείλουν να προβληματίσουν τον νομοθέτη (συνταγματικό και κανονιστικό) προς άρση των σχετικών ανορθολογισμών, οι οποίοι πέραν του ότι αποδυναμώνουν την άσκηση των δικαιωμάτων, πλήττουν τελικώς την αξιοπιστία του ίδιου του κράτους δικαίου. Καταληκτικά, δεδομένου ότι για την υπό κρίση υπόθεση που περιήλθε σε γνώση της Αρχής, κατόπιν γνωστοποίησης περιστατικού ασφαλείας εκ μέρους της ελεγχόμενης

¹⁸ Η απόφαση ΣτΕ 3473/2017 εκδόθηκε κατά παραπομπή της ΣτΕ 1091/2015. Αφορούσε δε, αίτηση ακύρωσης κατά απόφασης της Αρχής Διασφάλισης Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ), με την οποία είχε επιβληθεί στην αιτούσα εταιρεία – ιδιοκτήτρια τηλεοπτικού σταθμού, η κύρωση προστίμου για παράβαση της νομοθεσίας περί απορρήτου των επικοινωνιών. Σε σχέση με τα ίδια πραγματικά περιστατικά όμως, είχε επιβληθεί κύρωση και από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) για παράβαση των κανόνων της δημοσιογραφικής δεοντολογίας.

¹⁹ Να πω για την ανάγκη ερμηνείας των διατάξεων του Σ. με τρόπο φιλικό προς ΕΣΔΑ – βλ. ΝΙΚΑ (Ε.) – ΒΙΤΑΛΗ (Σ.), «Η αρχή *ne bis in idem*» κατά τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΕΔΔΑ», διαθέσιμο in [untitled \(ethemis.gr\)](https://www.ethemis.gr).

ΑΔΑΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

εταιρείας για διαρροή δεδομένων κλήσεων συνδρομητών κατά το χρονικό διάστημα από 01.09 έως και 05.09.2020, έχει ήδη επιβληθεί κύρωση από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, με την από 31.01.2022 απόφαση, είναι φανερό ότι η επιβολή δεύτερης κύρωσης από την ΑΔΑΕ για τα αυτά πραγματικά περιστατικά θα παραβίαζε την αρχή ne bis in idem».

2) Την επιβολή στην εταιρεία με την επωνυμία «COSMOTE - ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ» (Α.Φ.Μ. 094493766):

α) κατά πλειοψηφία (τεσσάρων έναντι δύο) μεταξύ των λαβόντων μέρος στην ψηφοφορία (άρθρο 15 παρ.1 τελευταίο εδάφιο του κυρωθέντος με τον ν. 2690/1999 Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας) της διοικητικής κύρωσης του χρηματικού προστίμου ύψους διακοσίων χιλιάδων ευρώ (200.000 €) για την υπό σημ.1.α) αποδιδόμενη παράβαση. Για το είδος και το ύψος της εν λόγω διοικητικής κυρώσεως, ελήφθη υπόψη ιδίως η αρχή της αναλογικότητας, η βαρύτητα της αποδιδόμενης παράβασης, όπως αυτή αναλυτικά προκύπτει από την παρούσα, και τα πρόσφατα οικονομικά στοιχεία της εταιρείας, όπως αυτά προκύπτουν από τον τελευταίο δημοσιευμένο ισολογισμό αυτής. Μειοψήφησαν ο Πρόεδρος της Αρχής και το τακτικό μέλος Σ.Γκρίτζαλης, οι οποίοι ψήφισαν υπέρ της επιβολής στην εταιρεία για την υπό σημ.1.α) αποδιδόμενη παράβαση της διοικητικής κύρωσης του χρηματικού προστίμου ύψους ενός εκατομμυρίου ευρώ (1.000.000 €) λόγω της σημασίας και των συνεπειών της εν λόγω παράβασης. Το τακτικό μέλος Αικατερίνη Παπανικολάου δεν έλαβε μέρος στην παρούσα ψηφοφορία επικαλούμενη την άποψή της, όπως διατυπώθηκε κατά την προηγούμενη ψηφοφορία επί της ύπαρξης ευθύνης της εταιρείας.

β) κατά πλειοψηφία (τεσσάρων έναντι δύο) μεταξύ των λαβόντων μέρος στην ψηφοφορία (άρθρο 15 παρ.1 τελευταίο εδάφιο του κυρωθέντος με τον ν. 2690/1999 Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας) της διοικητικής κύρωσης του χρηματικού προστίμου ύψους τριών εκατομμυρίων ευρώ (3.000.000 €) για την υπό σημ.1.β) αποδιδόμενη παράβαση. Για το είδος και το ύψος της εν λόγω διοικητικής κυρώσεως, ελήφθη υπόψη ιδίως η αρχή της αναλογικότητας, το χρονικό διάστημα κατά το οποίο υφίσταντο οι κρίσιμες αποκλίσεις από την εφαρμογή της Πολιτικής Ασφάλειας για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Επικοινωνιών της εταιρείας και η διάρκεια της προσβολής που επήλθε και η οποία δεν απετράπη εξαιτίας των αποκλίσεων αυτών, η βαρύτητα της αποδιδόμενης παράβασης, όπως αυτή αναλυτικά προκύπτει από την παρούσα, ο αριθμός των θιγόμενων από το περιστατικό χρηστών και τα πρόσφατα οικονομικά στοιχεία της εταιρείας, όπως αυτά προκύπτουν από τον τελευταίο δημοσιευμένο ισολογισμό αυτής. Μειοψήφησαν ο Πρόεδρος της Αρχής και το τακτικό μέλος Σ.Γκρίτζαλης, οι οποίοι ψήφισαν υπέρ της επιβολής στην εταιρεία για την υπό σημ.1.β)

αποδιδόμενη παράβαση της διοικητικής κύρωσης του χρηματικού προστίμου ύψους έξι εκατομμυρίων έξι χιλιάδων εννιακοσίων εξήντα τεσσάρων ευρώ (6.006.964 €), καταλογίζοντας πρόστιμο πενήντα λεπτών του ευρώ (0,50 €) για κάθε έναν από τους συνολικά 12.013.928 θιγόμενους χρήστες (4.792.869 συνδρομητές Cosmote, 6.939.656 χρήστες άλλων εγχώριων παρόχων και 281.403 συνδρομητές περιαγωγής). Το τακτικό μέλος Αικατερίνη Παπανικολάου δεν έλαβε μέρος στην παρούσα ψηφοφορία επικαλούμενη την άποψή της, όπως διατυπώθηκε κατά την προηγούμενη ψηφοφορία επί της ύπαρξης ευθύνης της εταιρείας.

3) Η παρούσα απόφαση να επιδοθεί στην εταιρεία με την επωνυμία «COSMOTE - ΚΙΝΗΤΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ» και αντίγραφό της να κοινοποιηθεί στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Α.Π.Δ.Π.Χ.) και την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ.Τ.).

Κρίθηκε και αποφασίστηκε την 30^η Μαΐου 2022.

Ο Πρόεδρος

Χρ. Ράμμος

DataJournalists